

Vähene sündimus
sunnib Haapsalut
lasteaiarühmi sulgema. Lk 3

Varbad vette:
suur ujumiskohtade ülevaade
Perakülalt Palivereni. Lk 6–7

Piret Jaaks
kirjutab
Vormsist
ajaloolise.
romaani. Lk 5

● ESIMESED MARJAD

Läänemaa maasikad tulid müüki

Reedel avas Läänemaa suurim maasikakasvataja, Martna kandis tegutsev Aaviku talu Uuemõisa Konsumi juures maasikakujulise müügiputka. Esimene saak osteti ära paari tunniga.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

„Arvasime, et veab nädalavahetuseni välja, aga eile otsustasime, et alustame täna,” ütles Aaviku talu peremees Elar Kuusemaa reede lõuna paiku. Viimaste päevade soojus on marjade valmimisele kenasti kaasa aidanud. Mullu algas maasikahooaeg nädalajagu hiljem.

Reede hommikul alustati Aaviku talu maasikapõllul marjade korjamist kell 6. „Praegu on valge aeg ja maasikaid on ka praegu vähe, nii et jõudsime kenasti korjatud,” rääkis Kuusemaa.

Reede hommikul sõidutati Suure-Lähtrust Uuemõisa Coop'i poe juurde 50–60 kilo maasikaid. Kell 12.30 oli ports müüdud ja maasikakujulise müügiputka uks keerati krõpsti kinni. Täna jõuab müügile uus laar.

„Uuemõisa on meile südame lähedane koht,” põhjendas Kuusemaa, miks ta alati esimese maasikaputka just seal avab. Kui marjasaak suureneb, avab Aaviku talu leti veel Haapsalu kaubamaja ees ja koostööpartnerite kaudu jõuavad kohalikud maasikad ka turule.

Esimesi maasikaid müüs Kuusemaa 12 eurot kilo. „Vaata, mis homme saab,” ütles Kuusemaa reedel. Mullu tulid esimesed maasikad müüki 10 eurot kilo.

Seitse sorti kaheksal hektaril

Aaviku talu on Läänemaal tavaliselt esimene, kes kohalike maasikate müügiga alustab. Kuusemaa sõnul said esimesed marjad valmis nädal tagasi. Küsimusele, kas nädalaga on oma pere maasikatest isu täis söönud, vastas ta, et maasikahooaeg on nii lühike, et isu ei jõua täis saada.

Rasmus ja Laura Kuusemaa said esimesed maasikad suhu pista juba nädal tagasi.

KAIRE REILJAN

Esimesena valmisid katteloori all hoitud vagudes Allegro ja Verdi sordi maasikad. Kokku kasvab Aaviku talu põldudel seitse sorti. „Teised sordid peaksid hakka valmima paari nädala pärast,” ütles Kuusemaa.

Kuivusest hoolimata on tänavune kevad maasikakasvule hea olnud. Sel aastal plaanib Aaviku talu maasikaid korjata kaheksalt hektarilt. „Läänemaa mõistes on seda päris palju,” ütles Kuusemaa

ja lisas, et eks näis, kas plaanid ka teostuvad.

Tänavu tehti lisaks 12 kilomeetrit maasikavagusid. Suure-Lähtru maad, kus Aaviku talu oma maasikaid kasvatab, pole kergete killast.

„Väga kivine, raske ja pigem savikas,” kirjeldas peremees. Aga paremat maad pole mõistlikus kauguses talust ka võtta, sest maasikataimede kastmiseks on vajalik vee olemasolu.

Kuusemaa sõnul muutub maasikakasvatuse iga aastaga järjest keerulisemaks, sest väliseid muutujaid, mida põllumees ise kontrollida ega mõjutada ei saa, on palju. „Tulevad uued haigused, mille vastu rohtu pole, aga mille kahju on tegelikult väga suur,” tööti ta näite.

Suurem maasikahooaeg on ees ootamas. Kui pikaks see kujuneb, sõltub ilmast. Kuusemaa sõnul on tal hooajaks maasikakorjajad ole-

mas, neist paljud on tema juures tööl juba mitmendat aastat, nagu ka müüjad.

Hansu talu marjad tulevad hiljem

Ridala kandis Ammuta külas tegutsev Hansu talu kasvatab maasikaid avamaal ja pole kattelooriga mäsanud. Hansu perenaine Ulvi Rääli ennustas, et nende marjad võiks valmida paari nädala pärast. „Usun, et enne jaanipäeva,” täpsustas ta.

Hansu talu kasvatab maasikaid kolmel hektaril ja Rääli sõnul on kevad olnud maasikakasvatuseks soodne. „Õite järgi võiks ennustada head maasika-aastat. Kui nüüd öökülm öisi ära ei võta,” ütles ta ja lisas, et kui natuke vihma sajak, oleks väga hea.

Kui maasikad valmis, avab Hansu talu Haapsalus Selveri juures müügipunkti. „Aga paljud inimesed helistavad ja tellivad ka otse,” sõnas Rääli.

Välisministeeriumi ametnikud külastasid Haapsalut

Välisministeeriumi kantsler Jontan Vseiov käis neljapäeval koos mõne lähema kolleegiga Haapsalus, et tutvuda sellega, mida on linnal pakkuda Eesti välisteenistuse ja -poliitika vaates. „Kui toome külalisi Eestisse, siis aitavad meie lugu rääkida ka meie linnad ja maapiirkonnad,” rääkis Vseiov.

Vseiovi sõnul tuntakse välismaal praegu sageli huvi, kas Narvas on olukord stabiilne, ja välisministeeriumi esindajad julgustavad külalisi oma silmaga kaema, et on küll.

„Et tulge ja kui vähegi saate, siis veetke ka öö, sööge restoranis, ostke poest suveniire. Eesti on loomulikult palju enam kui lihtsalt Narva või ammugi Tallinn. Tahame Eesti eri paiku väliskülaste-

le näidates rääkida lugu, et Eesti on Euroopa ja mitte ainult alates 1918. või ammugi mitte 1991. aastast, vaid on alati olnud Euroopa; et Eesti on vaba ja seda saab siin realselt tajuda, et Eesti on uuendusmeelne. Tahame seda inimestele neid Tallinnast välja tuues näidata,” rääkis Vseiov.

„Välisministeerium tegeleb palju võõrustamisüritustega. Tahame näidata neile Haapsalu võimalusi,” rääkis varem välisministeeriumis töötanud Haapsalu linnapea Olavi Seisonen. Linnapea sõnul käidi välisministeeriumi inimestega neljapäeval kultuurikeskuses, piiskopilinnuse muuseumis, Evald Okase muuseumis ja mitmes söögikohas.

JUHAN HEPNER

OSTA
FESTIVALIPASS
SOODSALT!

piletilevi | PLG

AUGUST
BLUUS
31 JUL - 2 AUG 2026
HAAPSALU
www.augustibluus.ee

● JUHTKIRI

Lasteaiakoha järjekorrata linn

Lasteaiaste arv Haapsalus on kahe aastaga kahanenud saja võrra, terve kuuen-diku, mistõttu ei alusta uuel õppeaastal enam kaks lasteaiarühma. Loomulikult on selle juurpõhjus vähene sündimus ja lasteaiad on esimesed asutused, mis selle trendi teele jäävad. Õige pea tuleb Haapsalu linnal kärpekäärdega minna koolide kallale.

Sündimuse suurendamiseks pole linnavalitsusel just erilisi hoobi. Kui juba riigi valitsus ja riigikogu ei suuda iivet kerkima panna, ei jaksa seda omavalitsuski. Niisiis tuleks Haapsalul lasteai- ja koolivõrgu säilitamise nimel minna ikkagi seda teed, et üritada suurendada omavalitsuse elanikkonda, just nimelt lastega perede võrra. Siia tuleks püüda saada aasta ringi kohapeal elavaid inimesi, mitte üksi sissekirjutusega suvitajaid.

Mis sest, et sündimus väheneb kogu riigis – ikka-gi on Tallinnas piirkondi, kus lasteaiakoha saamine on tõsine probleem. Eriline häda on lasteaiakoh-tadega aga Tallinna ringvaldades, kes ei ole noorte perede nii-öelda maale kolimisega sel määral arves-tanud ega jõua oma haridusvõrguga elule järele.

Nii võiks Haapsalu end reklaamida kui linna, kus saab järjekorrata ja garanteeritult lasteaiakoha. Mõni pere, kus peamiselt kaugtööd tege-vad vanemad ja lasteaiaealised lapsed, võib saa-da reklaamist innustust, et vahetada oma elami-ne Harjumaal lasteaiata asulas korteri või maja vastu Haapsalus. Muidugi on see paja ühes ser-vas soolasema supi keetmise üritamine ega muu-da üle-eestilist sündimustrendi, aga meile oleks sellest ehk mõnevõrra abi.

● TEISED LEHED

Itaalia näitas, mida teha kuritegelikuks muutunud omavalitsusega

POSTIMEES. 1991. aastal võeti Itaalias vastu seadus, mis lubab keskvalitsusel saata laiali kohaliku omavalitsuse, kui on tõsine alus arvata, et see on lakanud toimimast ja langenud kuritege-liku kontrolli alla. 1993. aastal kinnitas Itaalia ülemkohus, et see seadus on kooskõlas põhiseadusega. Sellest alates on kesk-võim pannud Itaalias kinni üle kümne omavalitsuse, kõige markantsemalt regionaalse keskuse Reggio Calabria, kirjutab Postimehes Ruhnurahu festivali korraldaja Martin Adamsoo.

Meie enda regionaalses keskuses Narvas on mängitud koha-likku omavalitsust nüüd juba üle 30 aasta. Linnavõim ei toimi, valijate ja volikogu liikmete hääli ostetakse, linn on tümas, tegutseb Eesti riigi eesmärkidele vastu ja keda kuraditki see ei huvita, on vaid mõningane perversne huvi lakkamatu klounaadi vastu. Ametisse pürgiv volikogu esimees on kohtulikult karistatud, ametis olev volikogu esimees tangib riigi kaardiga kütust, ilma et tal oleks juhiluba.

Kas poleks aeg minna Itaalia teed, kaotada Narva omava-litsus, teha linn korda ja anda kunagi aastate pärast, kui kor-ruptsioon ja toiduahelad on piisavalt välja juuritud, võim taga-si narvakatele? Kindlasti hõikab keegi tagumisest reast, et ainult narvakad ise teavad kõige paremini, mida neil vaja on, aga vabandage – kogu faktiline info viimasest kolmest aasta-kümnest näitab täpselt vastupidist. Ja selle sõu maksavad kin-ni ülejäänud Eesti kodanikud, kellel endal ka just majandus-likult õitsvad ajad pole.

Muide, Itaalia seadus lubab sama omavalitsust uuesti avada ja vajaduse korral ka uuesti kinni panna, kui meeleparandust pole toimunud. Meie lõunanaabritel lätlastel on selline mehha-nism juba olemas ja selle abil võeti maha korrumpeerunud Riia linnavalitsus. Saame meie ka, kui vähegi tahtmist on. Õpitud riiklik abitus ei aita Narvat ega Eestit edasi, kirjutab Adamsoo.

● LAUSELAEN

„Raha taotledes pole vahet, kas küsitakse 1000 või 3000 eurot: aruanne tuleb kirjutada ikka sama pikk.”

Haapsalu graafilise disaini festivali korraldaja **Marko Kekisev.**
Lääne Elu, 4. juuni

NAERUKAJAKAS JA HÄDAVARES

2026

Mittevene rahvaste kirjandusest

Mais PEN Internationali juurde asutatud allorganisatsioon PEN Keskus „Venemaa keeled” soovib välismaale selgeks teha, et Venemaal eksisteerivad eri keeled ja et neis ka kirjutatakse.

PEN International on rahvusvaheline kirjanike ühendus, mille eesmärk on kõige muu seas võidelda väljendusvabaduse eest. PEN-klubi asutati 1921. aastal Londonis ja on muutunud rahvusvahelise haardega organisatsiooniks. Organisatsioonil on allharrud, kusjuures ühes riigis võib olla ka mitu allorganisatsiooni.

PEN Internationalil on praegu kaks Venemaa allorganisatsiooni. Üks on Venemaa kirjanikke ühendav, seal asuv ja otse loomulikult riigivõimu kontrollitav PEN-klubi ning teine äsja asutatud, eksiilis asuv „Venemaa keeled”. Vahe kahe ühenduse vahel pole ainult geograafiline. PEN Keskus „Venemaa keeled” koondab mittevene päritolu kirjanikke.

Eksiil-PENi asutamise üks põhjus oli see, et Venemaa kirjandus võrd-sustatakse tihti vene kirjandusega. Eks ta ole: Dostojevski ja Puškin on need, keda paljud mainivad, kui on vaja näidata, et tunnevad Venemaad ja tema kultuuri. Ent Venemaa puhul räägime kultuuridest mitmuses, sest seal elab ligi 200 eri rahvast, kellest paljudel on olemas ka oma kirjanikud, kellest omakorda paljud kirju-tavad emakeeles.

Siin peab natukene tausta selgi-tama. Kui bolševikud oma juhi Vla-dimir Iljitš Lenini juhtimisel viisid läbi oktoobrirevolutsiooni nime all tuntud riigipöörde ja hakkasid uut maailmakorda looma, siis võeti alguses siht kõigi mittevene rah-vaste keelte ja kultuuride toetami-sele. Lenin ise väitis, et igal Vene-maa rahval peab olema omakeelne kooli- ja isegi ülikoolisüsteem. Mui-dugi ei hakanud keegi neid ülikoole rajama, eriti veel 1920. aastail, kui oli kodusõda ja sellejärgne kaos.

AIMAR
VENTSEL
kolumnist

Stalini võimuletulekuga seisukoh-ti revideeriti, aga leninliku keele-poliitika sildi all siiski säilis Vene-maal ja Nõukogude Liidus mitte-vene rahvaste keeltes koolitundi-de andmine, neist rahvustest kirja-nike toetamine ja teoste avaldami-ne. Kuna kirjanikele olid nõukogu-de riigis ette nähtud igat masti toe-tused (vähemalt niikaua, kuni nad dissidentideks ei muutunud), oli kir-janikuna ka suhteliselt kerge elada.

Kuid paljud mittevene kirjanikud kirjutasid peaaegu erandita vene kee-les. Sellel olid ka omad põhjused. Esi-teks oli vene keeles kirjutades luge-jaskond suurem kui paarisaja kuni kümne tuhande keeleoskajaga rah-vaste puhul; teiseks oli paljude vähe-musrahvaste keeltes kirjaoskus aren-datud vaid algkooli tasemel ja selles keeles võis heal juhul kirjutada olme-teemalisi kirjatükke, aga mitte kirjan-dust. (Samas on kuidagi raske nime-tada mitut Venemaa mittevene rah-vast just eestlaste vaatevinklist väi-kerahvaks – on ju tatarlasi kuus mil-jonit ning palju teisi rahvaid kõvasti üle miljoni!)

Nüüd siis on olemas PEN-klubi, millel on allsekt-sioonid udmurdi, avaari, tšuvaši, dolgaani, komi, baškiiri ja teistes keeltes. Peale selle, et uus keskus soovib välismaale sel-geks teha, et Venemaal eksisteerivad eri keeled ja et neis ka kirjutatakse, üritab uus initsiatiiv võidelda Vene-

maa rahvusvähemuste venestumise vastu. Soovitakse saavutada seda, et Venemaa mittevanelased ei häbeneks oma rahvust, keelt ja kultuuri. Praegu on Venemaal kahjuks ikka nii, et paljud tatarlased, burjaadid, komid jt varjavad oma päritolu ning ürita-vad esineda venelastena.

Lisaks kavatseb uus PEN Kes-kus hakata monitoorima mit-tevene vähemuste keele- ja kultuuriõiguste rikkumist riig-is ning alustada Venemaa vähemus-rahvaste kirjanduse antoloogia välja-andmisega. Kaugem eesmärk on õpe-tada vähemusrahvastele nende oma emakeelt ning motiveerida neid sel-les rääkima. Sellepärast ühendab uus PENi allorganisatsioon ka mittevene rahvusest venestunud kirjanikke ehk siis neid, kes on pidevalt või osaliselt kirjutanud vene keeles, ent mõista-vad, et siin on midagi valesti.

„Venemaa keeled” on osa laie-mast Venemaal ja eksiilis toimuvast dekolonisatsiooniprojektist. Samas on nii Venemaal kui ka eksiilis hul-galiselt inimesi, kes sõna „dekoloni-satsioon” kuuldami ei taha. Projek-ti laiem eesmärk on teadvustada, et vene keel on vaid üks Vene föderat-siooni keeli ning et põhjus, miks tei-sed keeled siiani vene keele ees taan-duvad, on selle koloniaalne minevik. Ehk siis see, et Venemaa ajaloo jook-sul on kogu aeg rõhutatud vene kee-le ülimuslikkust ning vene keeles rää-kimine ja kirjutamine oli (on siiani) „tsiviliseerituse” tunnus. Lõpetuseks võib veel soovitada internetis asuvat mittevene rahvaste kirjanikke aval-davat ajakirja Nerusski Žurnal (Mit-tevene Ajakiri). See ajakiri on luge-mist väärt ja nüüd asutatud keskuse „Venemaa keeled” alguspunkt.

● Samas on nii Venemaal kui ka eksiilis hulgaliselt inimesi, kes sõna „dekoloni-satsioon” kuuldami ei taha.

Päikesejänku lasteaia ei kao uuel õppeaastal ükski rühm.

JUHAN HEPNER

● VÄHENE SÜNDIMUS

Lasteaialaste arv kukkus kahe aastaga kuuendiku

Kui 2024. aasta oktoobris oli Haapsalus 613 lasteaialast, siis selle aasta mai lõpus oli neid ligi saja võrra vähem: 517.

LIINA VALDRE
liina@le.ee

Mullu sügisel oli Haapsalus lasteaialapsi 576. Mullusega kahanes aialaste arv 37 võrra ja tänavu 59 võrra, näidates selget langustrendi. Haapsalu haridus- ja noorsootöö spetsialisti Kristi Erkmanni sõnul selgub täpselt arv sätteks.

Sündide arv väheneb

Erkmanni sõnul väheneb lasteaialaste arv kindlasti ka järgnevatel aastatel – kui sündide arvu vaadata. Kui 2023. aastal sündis Haapsalus 91 last, siis aasta hiljem 67 ja mullu 56.

Lasteaialaste arvu vähenemine ei ole vaid Haapsalu probleem. ERR kirjutas mai alguses, et aastaga on terves Eestis lasteaialaste arv vähenenud 4000 võrra.

ra. Lasteaiad on esimesed asutused, keda vähenev sündimus teravalt puudutab.

Haapsalus on mõnes lasteaia ühes vanuserühmas rohkem ja teises vähem lapsi. Liikumisi on alati ka õppeaasta sees – loobutakse kohast, kolitakse Haapsallu või siit ära. Lisaks madalale sündimusele on Erkmanni sõnul muidki põhjuseid, mis rühmade täituvust mõjutavad.

Näiteks nõuab alusharidusseadus, et rühmades, kus on tõhusatut tuge või erituge saav laps, on laste piirarv väiksem kui teistes rühmades.

„Samuti plaanib linn väiksemate ruumidega rühmades viia laste arvu vähemaks, et oleks tagatud lastehoiu ja lasteaia õpi- ja kasvukeskkonna nõuded, mis hakkavad tooni järgmisel aastal,” selgitas Erkmann.

Haapsalu haridusnõuniku Mari-Epp Tähe sõnul loob väiksem laste arv rühmas paremaid võimalusi kaasava hariduse rakendamiseks. Samuti on lasteaedades töötavil tugiteenuste koordinaatoreil enam aega tegeleda laste ja perede individuaalsete vajadustega. Paraku kasvab ka tugiteenuseid vajavate laste arv aasta-aastalt.

Tähe kinnitusele reageerib linn muutustele paindlikult. „Kui lastehoiu kohti oli vaja juurde, siis avasime Kastanis ühe hoiurühma, nüüd sügisest sinna enam lapsi ei võta. Samas oli lastehoidu vaja laiendada Uuemõisa piirkonnas ja nüüd on Uuemõisa lasteaed-alkkooli juures hoiurühm. Ukraina sõja puhkedes oli vaja lahendada probleem laste arvu suurenemisega rühmades,” sõnas ta.

Haapsalu haridusvaldkonna eest vastutava aselinnapea Andres

Kampmanni sõnul linnal praegu kindlat plaani ei ole, kuidas väheneda laste arvuga toime tulla. „Liigume selle poole. Oleme kaardistanud majade seisukorrad ning renoveerimisvajadused. Sellepõhiselt on toimunud ka üks ühine koosolek volikogu haridus- ja kultuurikomisjoni ning lasteaedade direktoritega,” ütles ta.

Kaht rühma ei avata

Kampmanni sõnul on praegu ümberkorraldustest vara rääkida. „Tõsi on see, et uuel õppeaastal ei avata kahte rühma,” ütles ta.

Laste vähesuse tõttu lõpetab sügisest töö kolm aastat Kastani tänaval tegutsenud hoiu- ehk söimerühm, mis kuulub Haapsalu vanalinna lasteaedade alla. Lisaks ei avata sügisel kesklinna lasteaedade Tarekese maja hoiurühma. Haapsalu linnavalitsuse

andmetel oli sel õppeaastal hoiurühmades 81 last. Eelmisel ja üleelmisel aastal oli see arv vastavalt 116 ja 111.

Haridusnõunik Mari-Epp Täht lisas, et laste arvu vähenemisega muutub iga lapse koht lasteaia kallis, sest hooneid on vaja üleval pidada ja personalile palka maksta.

Kui mitmes Eesti linnas on rühmade sulgemisega ka palju lasteaedade personali koondatud, siis Haapsalus veel mitte. Kesklinna lasteaiaid on personali töö ümber korraldanud ja vanalinna lasteaedades on koondatud üks inimene.

Haapsalus tegutseb kokku neli munitsipaallasteaeda: vanalinna lasteaiaid (kahes majas), kesklinna lasteaiaid (kolmes majas), Ridala põhikooli lasteaed ning Uuemõisa lasteaed-alkkool.

Rohuküla sai muuli ehituseks vajaliku loa

Kesklinnaamet andis Rohuküla sadamat haldavale ettevõttele Saarte Liinid vee erikasutuse keskkonnamo, mis laseb ettevõtetel nüüd jätkata sadama lõunabasseini kaitserajatiste rekonstrueerimise hanke ettevalmistamisega.

Luba näeb ette süvendamist mahus 20 000 m³ sadama kaitserajatiste aluse merepõhja ettevalmistamiseks, 80 000 m³ tahkete ainete paigutamist allapoole keskmist veetaset kaitserajatiste rekonstrueerimisel ja sadama lõunabasseini hooldussüvendamist kogumahu 45 000 m³.

Saarte Liinide Rohuküla sadama kapten Peeter Saar ütles, et kuna plaanitav rekonstrueerimine on osa projektist, mida kaasa rahastab Euroopa Liit, siis tuleb

hange kooskõlastada riigi tugiteenuste keskusega. Ta ütles, et juuliks õnnestub kooskõlastusega vast ühele poole saada ja seejärel saab välja kuulutada rahvusvahelise hanke.

Kui kõik läheb hankel viiperusteta ega tule vaidlustusi, siis peaks leping sõlmima tänavu. „Sellel aastal saaks siis pärast lepingu sõlmimist ehitaja teha ilmselt eeltoodid nagu materjali transport,” pakkus Saar. Saare sõnul jõutakse esialgsel hinnangul vees tehtava tööni järgmisel aastal.

Rohuküla sadam ehitati välja tsariajal sõjasadamana ning selle lõunamuul lasti esimese maailmasõja ajal õhku. Vees olevaid lõunamuuli varemeid on õhust näha praeguseni.

Rohuküla sadama rekonstrueerimistööd on osa laiendat Lääne-Eesti sadamate projektist, mille käigus rekonstrueeritakse ja ehitatakse loodusolude mõju vastu mõeldud kaitserajatise Rohuküla, Heltermaa, Ruhnu ja Kihnu sadamas. Nelja sadama projekt maksab kokku 13,5 miljonit eurot, millest üheksa miljonit saadakse Euroopa Liidu ühtekuuluvusfondist.

„Kõige rohkem kasutab lõunabasseini Vormsit teenindav parvlaev ja kaitserajatised suurendavad liini ilmakindlust. Aga samamoodi on neist kasu kogu sadama eesmärgipäraseks kasutamiseks kehva ilmaga,” on Saar varem Lääne Elule öelnud.

JUHAN HEPNER

Päästjatele kingiti lipp

Haapsalu linnavalitsus kinkis neljapäeva hommikul Eesti lipu päeva puhul Haapsalu päästekomandole majalipu. Alates 2014. aastast kingib linn igal aastal lipu asutusele või organisatsioonile, kes panustab kogukonda hüvanguks.

„Mulle tundub, et me võtame võimalust Eesti lippu heisata liiga iseenesestmõistetavalt. Tähistame rõõmuga seda võimalust ja täname neid, kes aitavad selle võimaluse jätkumisele kaasa,” ütles Haapsalu linna Olavi Seisonen.

Kui varasematel aastatel on enamasti peetud liputseremonia Lossiplatsil, siis seekord kin-

giti lipp Haapsalu päästekomandos, sest hommikul kell kaheksa on vahetuse üleandmine ja nii sai tseremooniast osa rohkem päästjaid.

Haapsalu päästekomando pealik Andres Kaljura (pildil) tänas linna päästjate nimel. „Eriti tähendusrikkaks teeb sündmuse asjaolu, et majalipu üleandmine toimub meie päästerele väga palju,” ütles ta. „Hea tunne on teada, et meie tööd ja pühendumist on kogukonnas märgatud ja väärtustatud. Teie tunnustus annab meile jõudu ja motivatsiooni jätkata oma tööd kogukonna turvalisuse nimel.” JUHAN HEPNER

● LÜHIDALT

Haapsalus saab jälle kinos käia

Kuigi aparatuuri tehniline rike ähvardas haapsallased jaanipäevani seanssideta jätta, osutus viga kardanud väiksemaks ja eilsest saavad linlased jälle kinos käia.

„Kõik on korras ja ootame kinno,” ütles Haapsalu kultuurikeskuse direktor Triin Jugapuu Lääne Elule. Jugapuu sõnul ei olnud rike nii tõsine, kui arvati, ja midagi ei olnudki katki. „Kui lihtsas keeles seletada, siis aparatuuri hoolduse käigus oli kogemata vale nuppu vajutatud ja see nupu vajutus ei võimaldanud esialgu ka tuvastada, mis aparatuuril viga on,” ütles Jugapuu.

Mai lõpus teatas Haapsalu kultuurikeskus, et tehnilise rikke tõttu ollakse sunnitud kõik filmiseansid vähemalt jaanipäevani tühistama, sest kinoaparatuur vajab remonti.

Kaie Ilves

Miki-Hiir sõpradega suvitab raekojas

Roman Haavamäe originaalskulptuuride Tiit Moori loodud puitkopiad Miki-Hiir, krokodill ja marabu suvitavad tänavu Haapsalu raekojas.

Raekojas on saja-aastast kuurordielu tutvustav näitus „Murtud karkude linn”, kus Moori skulptuurid annavad edasi tükikest Aafrika ranna melust. „Haavamäe originaalskulptuurid olid 1930. aastatel ikooniline osa Haapsalu rannaelust ja neid on näha paljudel meieni jõudnud fotodel,” selgitas teadur-kuraator Kadri Laur.

Uuesti Aafrika randa inimesi rõõmustama jõuavad kujud järgmisel suvel.

Näitus „Murtud karkude linn” on raekojas avatud 30. augustini. Juunis ja augustis on elustatud „Raekoja reedete” programm – igal reedel kell 14 ja kell 16 toimub näituse kuraatorituur.

„Suve lõpus, Valge Daami ajal etendub meie juures vaid mõne korra Haapsalu teatristudio rännaklavastus „Elustuvad hetked murtud karkude linnast”. Piletid tulevad müüki suve teises pooles,” lisas Laur.

Liina Valdre

Läänlased linnukahjustest ei teatanud

Tänavuse kevadrände ajal sai kesklinnaamet üle Eesti põllumeestelt teateid haneliste tekitatud kahjust kokku ligi 2000 hektari ulatuses. Läänemaal ühtegi sellist teadet ei tulnud.

Kesklinnaameti jahinduse ja vee-elustiku osakonna peaspetsialist Tõnu Talvi ütles Lääne Elule, et ei sel kevadel ega ka mullu tulnud kesklinnaametile Läänemaalt teateid rändlindude tekitatud kahjust põllukultuuridele.

„Ilmselt on teadete puudumine seotud osaliselt sellega, et kevadel läbi rändavad hanelised peatuvad Läänemaal valdavalt poollooduslikel niitudel ehk peamiselt rannaniitudel ja -karjamaadel, kus maaomanikele tehtav kahju ei ole nii märkimisväärne kui idapoolsemates maakondades,” lausus Talvi.

Alates 2024. aastast ei hüvita riik põllumeestele rändlindude tekitatud kahjustusi. Jätkuvalt hüvitatakse aga kuni 50 protsendi ulatuses kulutusi linnukahjuste ennetustegevusele. Neidki taotlusi on Läänemaalt tulnud väga vähe, mullu kõigest üks, kes sai 448 eurot, ja tänavu samuti üks, kes sai 104 eurot.

2026. aasta kevadrändel oli haneliste heidutusjaht kindlatel tingimustel lubatud kuues maakonnas, aga Läänemaal nende seas polnud. Lääne Eluga mullu rääkinud mitme põllumajandusettevõtja sõnul võiks heidutusjaht olla lubatud ka siinkandis, sest linnuparvede põldudel peletamine on keeluline ja aeganõudev.

Juhan Hepner

SUUR HINNASADU

KOGU KAUP

-30%

5. - 14. 06

Goldtime'i kaupluse leiad nüüdsest ka Haapsalu Rannarootsi Keskusest.
Kehtib tavahinnaga toodetele. V.a valik brände.

Kirjanik Piret Jaaksiga (keskel) vestles uue romaani esitlusel Lääne Elu ajakirjanik Kaire Reiljan.

2 X JUHAN HEPNER

● UUS RAAMAT

Piret Jaaks esitles ajaloolist romaani Vormsisist

Kirjanik Piret Jaaksi trükisooja romaani „Päikeseuskujad” esitus neljapäeva õhtul tõi kohviku Pagu Haapsalus rahvast puupüsti täis.

KAIE ILVES
kaie@leee

Läänemaaga seotud teose esitlus algas talharpa'ga, mida sõrmitses pärimusmuusik Sanni Noor-mets. Oma kätega valmis tehtud pillil kõlas Vormsi leik – tantsu-lugu, mida mängiti Vormsis ka 19. sajandi alguses – ajal, kuhu Jaaks oma uues romaanis Ussi-saarest lugeja viib.

Jaaksi kolmest romaanist kaks – „Taeva tütrede” (2023) ja „Päikeseuskujad” (2026) – on ajaloolised. „Taeva tütrede” viib lugeja esimese maailmasõja aegsesse Osmanite riiki koos Haapsaluga seotud baltisakslasest misjonäri Hedvig Bülliga. „Päikeseuskujad” läheb ajas veel sadakond aastat tagasi ja lugejat ootab rännak Ida ning Maria, kahe Ussisaarel elava rannarootslasest õe seltsis.

Avastamata maa

Jaaks märkis, et teda paeluvad ajaloos veel avastamata ja kajastamata teemad. „Hedvig Büll oli Läänemaa ja Haapsalu hästi hoitud saladus nagu Vormsigi,” sõnas ta.

„Päikeseuskujad”

- Autor Piret Jaaks.
- 296 lehekülge.
- Kirjastus Varrak.

Jaaks tunnistas, et kuigi teda huvitavad mõõdanikus juba läbi proovitud mustrid, mis võiks meid nüüdisajalgi kanda, ei õpi me ajaloost kunagi. „Me tahame sellest lugeda, aga ei õpi,” ütles ta.

Jaaksi mõlema ajaloolise romaani peategelased on naised, sest ajaloo ei jõua tavaline naine ise mitte ürikutesse. „Oleme üles

kasvanud meeste lugudega. Nüüd on ehk aeg naiste lugusid kirjutada, sest need on ju kirjutamata,” sõnas ta.

19. sajandi alguse Vormsisist pole eriti räägitud. Jaaksi sõnul on see põnev periood. „Tohtu ilus paik, aga nii palju pingeid. Alati tasub uurida just seda, mida keegi ei ole veel fookusesse võtnud,” ütles kirjanik.

Huvi rannarootslaste vastu tekkis tal juba Lääne Elus töötades. „Kuidagi see pisik jäi sisse,” ütles Jaaks. Rannarootslaste ellu süüvides luges ta Herman Sergo „Näkimadalaid” ja Carl Russwurm (1812–1883) „Eibofolke” rootslastest Eestimaa randadel.

Vale nimi

Konsulteeris ta ajaloolase Ivar Rüütliga, kes jälgis, et lugu mõjuks totesena, aga tegi siiski mõningaid mõõndusi. „Näiteks nime-dega,” märkis Jaaks. 19. sajandi Vormsis oli kasutusel vaid piiratud hulk naisenimesid ja Idat nende seas ei olnud.

Jaaks tahtis aga, et tegelase nimi oleks kindlasti Ida. „Tegela-

sele nime panek on nagu lapsele nime panek,” sõnas ta. Lõpuks jäi Rüütli nõusse, et üks Ida võis ju saarel olla. „Ajaloolasena mõistis ta, et kõike ei saa autentseks mudida, tegu on siiski ilukirjandusega,” märkis kirjanik.

Ometi oli eesmärk siiski võimalikult täpne olla. Jaaks käis Vormsil, et teatud paiku oma silmaga näha – neid niisama peast ei kirjuta. „Mis häält teevad puud, mis taimed seal kasvavad,” ütles Jaaks. Ta käis ka suurel rannarootsi näitusel ERMis ning uuris põhjalikult ülevaadet rannarootslaste rahvarõivastest.

„Kirjutasin, ühes käes „Eibofolke”, teises käes „Rannarootslaste rahvarõivad,” ütles Jaaks.

„Päikeseuskujad” on 1980. aastal sündinud kirjaniku kolmas romaan. Jaaks on kirjutanud lühiproosat, näidendeid ja lasteraamatuid.

Tema romaan „Taeva tütrede” sai kirjanike liidu 2023. aasta romaanivõistluse kolmanda koha. Esimese koha sai toona Sven Mikseri „Vareda” ja teise koha Hannes Parmo „Beeta”.

Jalgpalli MM 2026

Kanada-Mehhiko-USA

AIVO PALJASMAA

Ehk lööb klaariks

Aga ei pruugi. Pall lüüakse küll mängu ja kogu maailm on elevil. Viie päeva pärast kõlab Mehhikos avavile järjekordsel jalgpalli MMi finaaltourniiril. Tšempion selgub 19. juulil New Jerseys USAs. Vutiromantikutel algab rõõmus aeg, ülejäänud osa inimkonnast vaevleb aga nõutult, et on seda hullust veel vaja. Pinged kasvavad niigi päevast päeva: Hormuzi väin, sõda Ukrainas, aina tõusev elukallidus. Loota, et mingi mäng suudaks neid muresid leevendada, tundub parasjagu lapsik.

Jalgpall on inimkonnale aga läbi aegade mõjunud omamoodi lapsikusena. Selles mängus avaldub osavõtjate eriline kirk ja kambavaim. Laste innukusele lisaks võivad ka suured inimesed ühel hetkel pintsakud ja kübarad laias kaares kõrvale heita, et siis kambakesi palli taga ajada. Jalgpall on oma reeglites lihtne ja arusaadav. Vasikavaimustuses mööda platsi lippamiseks pole mingit eriettevalmistust vaja. Proffide seas on lood teised. Mäng on nende töö ja konkurents tööturul väga karm.

Iga nelja aasta tagant võtavad rahvuskoondised oma lipu ja vapi ühes ning sõidavad suurele jõuproovile. Sinna valitakse tugevamad. Minnakse nagu sõtta, sest kodukamaral oodatakse oma-sid tagasi võiduga. Kõik ei saa ju võita, aga õnneks on tegu mängu ja mängurõõmust saavad osa nii platsil olid kui ka pealtvaatajad. Pärast seda saab taas tavaliselt sukelduda.

Tänavu pääses finaaltourniirile koguni 48 rahvuskoondist ja kokku peetakse 104 mängu. Turniir toimub kolmes riigis: USAs, Mehhikos ja Kanadas. Nelja aasta pärast peetakse finaaltourniir aga kolmel eri kontinendil. Sellise suurushullustuse taga on muidugi ärilised kaalutlused.

Mõne supermängija miljarditesse ulatuvad kogutud varandused panevad meid arusaamatult õlgu kehitama, aga tegelikult lükavad hiigelvarandusi kokku hoopis organiseerijad, telgitagused jõud. Kõik see mõjub omamoodi hullusena, aga pall on kord juba veerema lükatud ja enam pole seda võimalik peatada. Näiteks Eesti kirjanike seas levib ütlemine, et riigi teise liiga jalgpallur teenib aastas tublisti rohkem kui korralikul tasemel sulesepp.

MM on publikule suur vutipidu, kus peaküsimus on uue tšempioni nimi. Seni on mõttu võetud 22 korral ja võitjate klubisse on väga raske pääseda. Senised kaheksa tšempioni oleksid nagu ringkaites, et keegi üleliigne nende peolauda ei pääseks. Kui rahvusvahelisel jalgpalliliidul FIFA-l on praegu 211 liikmesliitu (riigid ja territooriumid), siis praegu pole näha, kes võiks olla tšempionide klubi uus liige. Muide, rahvusvahelisel olümpiakomiteel (ROK) on 206 ja ÜRO-l 193 liiget.

Brasiilia rahvuskoondis on võitnud viiel, Itaalia ja Saksamaa aga neljal korral. Kolmekordne tšempion on Argentina, kahekordsed on Uruguay ja Prantsusmaa. Ühel korral on võidukarika üles tõstnud Inglismaa ja Hispaania koondised. Itaalia seda puhku küll turniirile ei pääsenud (juba neljas kord juttul!), aga ülejäänud pärjatud on favoriidid tänavugi. Kroonprintsina mõjub Hollandi koondis, kes on kolmel korral jõudnud finaalmänguni, aga see viimane samm on neil siiani tegemata.

Esimene MM peeti 1930. aastal Uruguay 13 rahvuskoondise vahel ja see lõppes korraldajate võiduga. Sellest ajast kuni tänaseni on jätkunud Lõuna-Ameerika ja Euroopa omavaheline vägi-kaikavedu. Esimeste päralt on kümme tiitlit, teistel on neid 12.

Parimale koondisele ulatatakse alati võidukarikas. Algul oli selleks Kuldne Jumalanna ehk kreeka võidujumalanna Nike kuju. FIFA kauaaegse presidendi, 33 aastat (1921–1954) liitu juhtinud Jules Rimet' auks lisati karikale temagi nimi. Üle kullatud hõbedast ja lasuriidist valmistatud kuju kaalus 3,8 kg ja oli 35 cm kõrge.

1966. aasta MM peeti Inglismaal, jalgpalli sünnimaal, kus juba 1863 kinnitati esimest korda ametlikud ühtsed mängureeglid. Kuldne Jumalanna pandi Londonis varakult rahvale vaatamiseks välja, aga üsna kohe 1966. aasta märtsis näpati see vitriinist ära. Scotland Yard tõusis tagajalgadele: skandaal hullem kui mõnes James Bondi filmis.

Nädala pärast läks sadamatööline David Corbett oma koerake-se Picklesiga jalutama. Neljajalgne sõber hakkas heki all tuhnima ja nähtavale ilmus ajalehte mässitud pamp. Oh üllatust, seal oligi üle riigi tagaotsitav kuju! Pickles koos peremehega (või vastupidi) kutsuti telestuudiosse ja mustvalge karvkattaga nuuskur võitis paljude südamed. Temast sai paugupealt peaosaline lemmikloomatoidu reklaamklippides, Corbett võitis aga kopsaka leuitasu. Kindlasti ohkas kergendatult ka kuninganna Elizabeth II, kui ta Wembley staadioni looži ulatas Kuldse Jumalanna esimest korda maailmameistriks kroonitud Inglismaa rahvuskoondise kaptenile Bobby Moore'ile.

Kuldse jumalanna saaga sai kahjuks aga kurva lõpu. Nimelt võitis Brasiilia koondis 1970. aastal tiitli kolmandat korda ja reglemendi järgi kuulus kuju jäädavalt neile. Paraku pandi kuju Brasiilias 1983. aastal uuesti pihta ja päevavalgele pole see enam ilmunud.

1974. aastal pani FIFA välja uue võidukuju. Maailma karikas on üleni kullast ja toetub kahele malahhiitkettale. Karikas kaalub 6,175 kg ja on 36,5 cm kõrge. Kuju asub alaliselt FIFA peakorteris Zürichis ja võitnud rahvuskoondis saab koju kaasa koopia.

KEELETARK

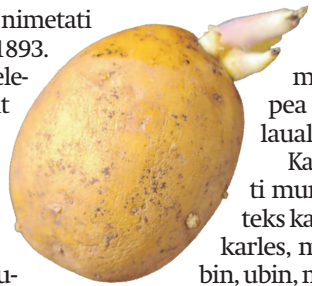
30. mail oli mullamarjapäev

30. mail oli rahvusvaheline kartulipäev. Võiks ka öelda, et mullamarjapäev, sest mullamari on kartuli üks paljudest murdevastetest.

Kartul jõudis Eestisse 18. sajandi keskel, hakates järk-järgult populaarsust koguma. Esimene eestikeelne kokaraamat (1781) sisaldas vaid paari kartulitoidude retsepti, näiteks õpetati selles kar-

tulit praadima. Kartulit nimetati raamatus maaõunaks. 1893.

aastal ilmus end neu Hele-naks nimetavalt autorilt juba üksnes kartuliroogadele keskenduv kokaraamat. Eessõnas kirjutab autor: „Sest kartowlid on meie kodumaa rahwal üks kõige suu-

rem ja tarwili-sem toidu ollus, mida perenaene pea iga päew peab lauale kandma.”

Kartulil on rohkesti murdevasteid, näiteks kartuhvel, tuhliis, karles, maaõun, maubin, ubin, maamuna, mul-

lamari, aga ka mumm ja nann. Saaremaal on keedetud koorega kartuli kohta öeldud runnthuhliis („Ma parkisi oomiku eese kõhu kõvali runnthuhliis täis”). Seevastu Hiiumaa eristub kartuli murdevastete mitmekesisuse poolest.

„Kartul” on aga laenatud saksa keelest.

MONIKA UNDO

● SUVI

Varbad vette – seitse Läänemaa supluskohta

Kui ilmateade lubab pärast kaua vindunud kevadet lõpuks ometi üle paarikümne kraadi sooja, siis ei tundugi hull mõte 3. juunil

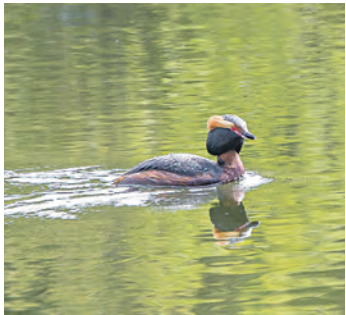
KAIE ILVES
kaie@le.ee

Kolmapäev. Ilus soe hommik. Suvesinises taevas ajuvad üksikud pilved justnagu vatt. Rannahooaeg on ametlikult välja kuulutatud ja ilmateade edastab veetemperatuuri. Kell on pool üksteist.

Pärast seda, kui Haapsalu ujula uksi kinni hakkas panema, oleme kolleeg Kaire Reiljaniga Rohuküla veesoojusel kullipilku peal hoidnud. Et kas juba võiks.

Sest peale ametlike randade – ja paljudest neid meil neid siis on – käiakse jäärapäiselt just seal, kus ollakse harjunud, olgu vesi või konnakullesed. Näiteks Rohukülas, kus vesi on natuke alla 17 kraadi. Või Palivere bassus, nagu kohalikud seda kutsuvad.

Rohukülla, olgu kohe öeldud, me seekord ei jõua, aga ühel heal päeval küll. Terve suvi ju ees.

Palivere bassu sarvikpütt.

Palivere bassu. Sarvikpütt

Teel Palivere bassuni kannab võilillerinne teeservas valgeid kiivreid ja koerputked öitsevad. Hiirekõrvade noor roheline hakkab vahetuma laushaljuse vastu. Kuigi pole veel öieti alanudki, hakkab suvi täis kasvama. Peame Tehase bussipeatuse juures kinni ja vaatame kaarti.

See juhatab õige suuna kätte. Tee on nii kitsas, et kui keegi vastu peaks tulema, siis karga lendu, nagu Muhus öeldi, kui kaks heinakoormat vastakuti sattus.

Kohalik pisike ujumiskoht Palivere bassu ehk kunagine karjäär, kust ehitusmaterjalide tehas liiva ammutas, avaneb kitsukesee tee lõpus nagu aken. Linnukoore laulab.

Erkpuunane päästerõngas. Stend. Hoiatused. Ära hüppa! Põhi kontrollimata! Kui jood, ära uju! Kui ujud, siis kaldaga rööbiti ja tulud teed tagasi!

Kell on üksteist. Prügikast, kaane peal paariliseta sokk. Maas paar koni ja kileräbal.

Tagurpidi U-kujulise silla ja trepid sai Palivere bassu kohalike elanike initsiatiivil kaks aastat tagasi. U põhjas ripub nõori otsas kollase peanupuga termomeeter. U harude vahel vees saa-

Palivere bassu konnakullesed.

livad ringi konnakullesed. Vesiroos õitseb.

Kisun jalad paljaks, et varbaga vett katsuda, ja kirun tenniseid. Aga mis seal ikka. Esimene paelad-lahti-sokid-jalast-jalad-vette-sokid-jalga-paelad-kinni-protse-duur alakul!

Vesi varbaid krampi ei kisu. Kui laps oleks, siis sulpsaks sisegi. Liivapõhi ka.

Bassusse pistetud termomeeter näitab 18 kraadi, aga tennis tundub pärast varbasuplust jalg hea soe. Vee kohal pikeerib tondihobu. Kuskilt välja vupsanud sarvikpütt pistab rääksuma ja sukeldub põhja.

Õnnis rahu. Metsaalune on piibelehti täis. Kui elaks Paliveres, siis bassus käiks küll.

Kullamaa tehisiärv. Veel üks karjäär

Kullamaa tehisiärv on samuti karjäär. Kohandatud supluspaigaks nagu Palivere bassugi. Kaldad on kenasti niidetud.

Paliveres saab vett kraadida.

Ilus puhas liiv. Vett ja vaadet on tüki rohkem kui Paliveres, aga siingi sagivad vees konnakullesed nagu tintmustad sabaga punktid. Mitte et mul midagi nende vastu oleks. Puhast vesi ja toredad loomad ju.

Roosta surfibaaris poleks suvi nagu kunagi katkenud. Elu käib täie hooga.

13 X KAIRE REILJAN

Linavästriks balansseerib pingi seljatoel ja võngutab saba.

Kemps. Prügi- ja parkimisplats. Platsil matkaauto: saksakeelne turistipaar.

Kaldal mahajäetud triibuline käterätik. Katusealune istumispaiik. Kaks naist hingab värsket õhku.

Üks räägib, et nädalavahetusel käis siin vilgas töö, liiva toodi ja siluti. Hea, et kõik korda tehti. Ütleb, et hea palavaga vees käia, aga ei tea, kas kabiinid tulevad ka. Võiks tulla.

Sügavaks läheb ruttu, sealt, kus kõrkjad lõpevad. Pühapäeval käinud üks mees sees, ujunud tükk aega, müts peas.

Termomeetrit ei ole. Päike kütab. Võtame jalad paljaks. „No vat, varvastega vette,” ütleb naine ja siis teisele, vanemale: „Lähevad vett kraadima. Ajalehe juurest.”

Vesi on mõnus. Soojem kui Paliveres. Peaagu ujutav.

Lepaagu ja Metskonna. Vesiliiv

Kõrged sirged männid. Noored mustikad valmistuvad Nõva metsa all õitsema.

Lepaagu puhkekohta viivat teed palistavad põlvkõrgused postid, et turistid hordidena tüvede vahele ei pargiks. Mõõdetud maa tagant meelitavad sõit-

Lepaagu. Vette minekut takistavad vees ulpivad roikad.

jat parkimistaskud nagu latrid – geniaalne, kuigi paksu pahan dust tekitanud lahendus. Aga jah, üks iga piirang aja oma territooriumi kaitsva inimlooma pahaseks. Mis mõttes ei saa met-sa all parkida?!

Taevas on vinesse tõmbunud. Kell hakkab üks saama. Puust silt osutab randa, tegelikult küll väikese järve mõõtu Lepaagu ujumiskohta.

Pingid, grilli- ja lõkkekoht, kuuri all lõhutud puud. Kõik mugavused. Puhast.

Käbide ja okastega kaetud liiv nagu Nõval ikka, aga veele ahtake vaade. Ei mingeid vesiroose.

Lepaagul ujutavat rohkem kui meres, sest meri on külm, aga kolm risti-rästi toiatat vees ja kaldale ajunud pehkiv pilliroog ei meelita.

Kas koristaks natuke? Sikutama toiakad kõrvale. Paelad lahtisokid-jalast ja varbad vette. Seni kõige soojem, võiks sisse minna, aga põhi on nii sodine, et ei taha. Ega lähe ka.

Metskonna rand. Kell on üks. Lõpuks ometi meri, mitte karjäär, mitte järveke. Helevalge kruusatee viib kalda poole. Maasikad õitsevad.

Vee poolt lööb vastu värsket jahedat õhku, nagu avaks hiig-

Lepaagu veeohutusstend.

lasliku külmkapi ukse. Kolm-neli paati, põhjad taeva poole. Lõhnab soola ja adru järele.

Liiva peal jäljed – keegi on paljajalu kõndinud. Vesi – täitsa pole viga. Kui pahklude ni minna.

Suundume jälgi mööda piklikku, kitsast, järskude servadega jõeorgu meenutava rannariba poole. Jalg vajub vesiliiva, kõhe. Nõva koguduse juhatuses esimees Silja Silver kaotas vesiliiva kord kummisaapa, mina sandaali. Nii et jah...

Jalad kindlalt laudteel tagasi ja süda kerge, kangitseme varbad tennistesse. Kempas – pole

Palivere bassu: väike idülliline ujumiskoht.

Kullamaa tehisiärv. Veel pole viga.

Nõva metskonna rannas võib jalg sattuda vesiliiva.

Paliverest Perakülani

mõned Läänemaa ujumiskohad üle vaadata.

Turistid ei pelga jalgu paljaks võtta, kuigi vesi on Peraküla rannas sel päeval raudkülm.

sugugi vähetähtis – nagu tant-susaal: palju ruumi, puhas nagu prillikivi, rull paberit, riidevarnad. Perfektned.

Peraküla ja Dirhami. Lennart ja luik

Järgmine peatus Peraküla, kus on ujumas käinud kõige kuulsamad (suve)nõvakad Lennart Meri ja Viive Ernesaks. Asi läinud isegi nii kaugele, et päikselise loomuga Ernesaks tüdinenud ära. Seda juhtus harva. Võibolla rohkem ei olegi juhtunud.

Meri enda residentsis nii head randa polnud, käinud koos proua-ga päev-päevalt Ernesaksa õue all ja astunud iga kord läbi. Ernesaks oli kõva küpsetaja-võõrustaja küll, aga üksaeg sai mõõt täis. Mis edasi sai, ei tea.

Kell on kümme minutit kolme peal. Pahkludeni soojas liivas. Kümnekond kilomeetrit Peraküla laulvaid liivasid kõlab nagu unistust, aga jah, egas nad alati laula. Ainult tumedamat sorti siniseks tõmbunud meri mühiseb.

Dirhami ujumiskoht.

On muudki. Esimene hoiatusilt konide kohta, et ärgu loobitagu. Esimene riietuskabiin, vaatamisväärsus omaette, kui pea sisse pista. Sein katab naiste rannamoe ajatel, mis algab perioodist, kui vees käidi katmata kujul. Ajatelge uurides tundub, et veel mõned aastad või kümnendid ja mood jõuab 1790. aastasse ehk palja ihu ja rannakultuurituse

aega tagasi. Eks iga uus ole hästi unustatud vana.

Peraküla vesi on raudkülm.

Nõva ainukeses söögikohas, kuulsas Kalasaba kõrtsis, juhatatakse seal einestav Dirhami sadama omanik ning visionäär Mart Vahtel kätte paiga, kus Dirhami rahvas ujumas käib. Teispool muuli, eks ole, aga hoiatab, et ei ole veel utjutav. Külm, noh. Õige aeg pole käes.

Kell hakkab kolm saama. Dirhami sadamas teeb liputross vastu masti pekstes kuiva nagisevat häält nagu puukoi. Õunapuu õitseb. Vee poolt õhku külm ja mitte ainult külm.

Hoiame paremale, nagu juhata tud. Kunagi tahtis Vahtel Dirhamisse püsti panna Meritähed: suurejoonelise liutorude ja -mägede veekeskuse, kus akvaariumis ujuvad haid ja raid ning basseini ääres loosklevad merilõvid. Mõte oli nii ebaharilik, et tundus usku matu, kuid tõi loomakaitsjad barrikaadidele. Loodetud miljonid jäid aga leidmata ja Meritähed asemel laiutab troostitu tühermaa.

Taamal kõrgub paraja mäe mõõtu järskude nõlvadega küngas. Vähe madalama kallaku ületanud, avaneb rannasopp. Vastu lööb pahvakas, millel pole midagi pistmist adru või üldse millegi looduslikuga.

Või siiski? Liival vedeleb hülgekorjus, musttuhat kärbest turjal. Kaugemal helendavad jäigad luigetiivad – veel üks korjus. Vee piiril loksuvad vaheldumisi kollakasvalge ja pruun viirg. Jalad jäävad tennistesse ja varbad vette pistmata.

Pöördume tagasi. Väljakan natamatu lehk saadab väravani.

Roosta. Sadama koer

Roosta randa juhatab silt kirjaga, et sealt algab maakera helgem pool. Tõsi. Või vähemalt paralleelreaalsus, millel pole tegelikkuseks peetuga vähimatki pistmist.

Parkla on autosid täis. Keset platsi seisab mees, paljajalu, kõrvaklapid peas, sülearvuti käes, ja

peab veebikoosolekut. Surfibaaris käib melu, muusika voogab, bikiinides näitsikud peesitavad kott-toolidesse vajunud. Suve esimene jäätisekokteil maksab kuus eurot.

Staarkoer Donna.

Baaris nuhutab tulijad põhjalikult üle suurte lehvivade kõrvadega pisike must koer. Mitte lihtsalt peni, vaid Donna ja baari stammkunde, nagu baarist öeldakse. Jalad üle kontrollinud, longib staarkoer eemale.

Donna on vaat et kuulsamgi kui tema artistist peremees Marek Sadam, kes ilmub nurga tagant, ujumispüksid jalas ja kerges suvetuules heljuvate hõlmadega värviline särk seljas.

Vesi olevat Eesti mõttes soe. 18 kraadi.

Varbad vette. Ee... Soojem kui Perakülas, aga kas utjutav...

Kamp lapsi ehitab liivalossi, teine salk paterdab põlvini vees. Naised päevitavad.

Roostal on alati rohkem elu ja inimesi kui mujal. Kui mujal on null, siis Roostal on kümneid. Kui mujal on kümneid, on Roostal sadu. Ja nii edasi.

Elu käib täie hooga. Suvi Roostal ei näi olevat kunagi katkenud. Ei mingit sügist, ei mingit talve, ei mingit kevadet. Üksainus ja igavene suvi.

Lääne Elu auto kõrvale parkinud masinast tulvab reibast puhkpillimuusikat. Välja poeb mees, supelpüksid jalas, ja suundub mööda laia laudteed päikeses sillerdava silmapiiri poole.

Roosta rannas hullavad lapsed põlvini vees.

Nostalgilised sirelid

Mitte miski ei märgista mahajäetud talukohta paremini kui keset mittemiskit kasvav kõrge ja metsistunud sirelihekk. Hooned on ammu looduseks saanud, isegi korstnajaalg on keset kõrget rohtu kokku kukkunud, aga sirelid seisavad veel uhkes üksinduses, õitsevad igal aastal, lõhnata enam kellelegi. Nad saavad omadega hakkama, isegi kui keegi enam nende eest ei hoolitse. Kes küll teaks, kui vanad nad võivad olla? 80 aastat, 100 aastat?

Omajärsed sirelid võivad ilma hoolduseta elada usumatult vanaks, näiteks minu kodu sirelihekk on vastistutatuna näha 1906. aastal selle ees tehtud perekonnafotol. Küllap on keegi seda muidugi vahepeal enne mindki noorendanud, aga kui 2015. aastal siia heki taha kolisin, oli see seest risustunud ja täis oma eluea lõpuni elanud ning maha murdunud igivanu jämedaid tüveharusid, peenemast kuivanud oksaräbust rääkimata. Heki sisse olid ennast lisaks külvanud vahtrad ja paakspuud. Aga sirelid ise elasid ja õitsesid ikka. Kuigi pärast seda, kui ma umbes üle aasta selle sees ise saaga ragistamas käin ning regulaarselt kõik ebavajaliku ja liigselt vananenud eemaldan, õitseb see sirelimüür nüüd muidugi palju paremini.

Vana risustunud sireliheki uuendamiseks on üldiselt kaks võimalust: üks neist see, mida mina harrastan. Teine võimalus on kõik pöösad maa lähedalt armutult maha saagida. Pilt, mis seejärel avaneb, on tühi, kurb ja õõvastav – kuid kui seda teha varakult kevadel, on juba sügiseks vana heki asemel tihedad meetrikõrgused värsked võrsed. Järgmisel aastal need muidugi veel ei õitse, aga kasvavad mühinal aina edasi, ja kolmandal või hiljemal neljandal aastal võib oodata esimesi uusi õiekobaraid. Ja siis on meil umbes kümme aastat aega lasta lihtsalt oma sirelitel kasvada ja nautida hiliskevadist õite- ja lõhnamõllu. Edaspidi saab oma vabakujulisel sirelihekil lihtsalt silma peal hoida, lõigata välja murdunud ja kuivunud väiksemad oksad ning mõne kõige vanema tüveharu, mis tundub väsimat hakkavat.

Sirelihekki on mõistlik kasvatada just vabakujulisena, sest niimoodi on ta kõige tihedam, õitsvam ja ilusam. Paraku samuti kõige kõrgem ja laiem, mis tähendab, et see võtab krundil palju ruumi. Harilik sirel (*Syringa vulgaris*) kasvab enamasti umbes neli meetrit kõrgeks, aga talle eriti meeldivad agrofoonil suudab visata kuus või vahel isegi seitse meetrit ära. Seetõttu on täiesti mõisteta inimeste soov teda kasvatada põetava hekina. Ja muidugi võibki seda teha. Kuid juba ette tasub arvestada sellega, et igal aastal pügada saades õitseb sirel kehvasti – eriti kui lõigata veel vaele ajal. Ja sireli jaoks on vale aeg kõik, mis jääb jaanipäeva ja järgmise aasta mai lõpus või juunis toimuva õitsemise vahele.

Sirel õitseb nimelt eelmisel suvel kasvatatud noorte võrsetippude pealt. Kui teda aga pügame – kas kevadel enne õitsemist või suve teisel poolel või sügisel –, lõikame kogu selle õitsemispatarei tal pealt maha ja siis jäävadki alles vaid need üksikud kobarad võrseilt, mis teiste okste vahele peitu jäid ja meie käärde alla ei sattunud. Seejärel on ainuke mõeldav aeg aastast sireli pügamiseks mõni nädal pärast õitsemist – enne kui pöösas hakkab uusi võrseid kasvatama.

Teine trikiga asi sireli kasvatamise juures on see, et teda istutades peaksime tingimata teadma, kas tegu on omajärsse või poogitud istikuga, ja viimasel juhul – millisele alusele poogitud istikuga. Vast pole ühelegi kogenud aiapidajale üllatav, et sirel ajab võimsalt juurevõsusid. Seetõttu võiks omajärsse sirel kasvada omaette murus, nii et tema ümbert pidevalt niidetaks. Lillepeenra servas kasvatades muutuvad tema mullast ikka ja jälle nina välja torkavad võrsed pikapeale jube tülikaks. Omajärsse sireli puhul ei pääse võrseist ühelgi juhul. Tasub tähele panna, et osa sordisireleid levib samuti omajärsse-

Sirelid.

TIINA KELVISTE

na, neid pole vaja pookida. Omajärsse sordisireli võsust kasvab ilusasti ikka õige sort.

Poogitud sireli puhul oleneb, kas sort on poogitud hariliku sireli või Ungari sireli alusele. Seda peame istikut ostes puukoolist kindlasti küsima. Asi on selles, et harilikule sirelile poogitud sordisirel hakkab pookealusest samamoodi juurevõsusid ajama ja siis peame maru hoolsad olema nende äralõikamisega, muidu „sööb” see pookealus meie sordisireli mõne aasta pärast lihtsalt ära. Pookealuse võrseilt ei tule kindlasti samasuguseid õisi ning pookealus on pealegi enamasti jõulisema ja võimsama kasvuga kui sellele poogitud õrnike sort.

Õnneks on taimepaljundajad ja puukoolid sellest jamast teadlikud ning enamik püüab sordisireleid pookida siiski Ungari sireli alusele. Ungari sirel alusena on samamoodi täiesti külmakindel ja talub nii niiskust kui ka põuda nagu metsik harilik sirel, aga ei aja peaaegu üldse juurevõsu, mis on tema suur eelis.

Niisuguseid asju tasub sirelit soetades teada ja müüja käest küsida. Kui aga kaevata endale sirelivõsu sõbra või sugulase aias kasvava vana pöosa lähedalt, võime siiski eeldada, et tegemist on omajärsse sordisireliga ja võsust kasvab just see, mis peabki kasvama. Näiteks levivadki niimoodi omajärsseina kuulsad „Vaigla Valged”, need suurepärase tugeva lõhnaga täidisõielised valged sirelid, mida mäletame juba oma vanaemade aedadest. Sort on nime saanud oma aretaja Adolf Vaigla järgi (1911–2001), kes oli legendaarne Räpina aianuskooli õppejõud ja sireliaretaja, ka rahvusvahelise tuntusega tegija. Üsna mitu tema sorti kasvab ka Kanada botaanikaaedades. „Vaigla Valget” paljundavad ja pakuvad praegu Eestis mitugi taimemüüjat, aga Vaigla teised sordid pole nii tuntud ja nende kohta pole isegi pilte ega infot lihtne leida. Sellest on kahju, sest ma kahtlustan, et need teisedki nõukogude ajal laialt levinud kaunid ja ebatavalise õievärviga sordid (näiteks taas vanematest aedadest tuntud kaunis tumelilla või siis suhteliselt väikeste õitega beebiroosa) võivad olla Vaigla omad. Aga ma ei tea. Ma ei leia infot.

Pärast Vaiglat on Eesti sireliaretust vedanud Raplamaa aednik Aavo Mägi, kes on aretanud üle 200 sordi, aga ma ei tea, kui palju neist on tal registrisse kantud. Tema spetsialiteet on keerds kroonlehtedega õied, küll suured, küll väikesed, ja igat värvi. Olen tema üüratut sireli-kollektsioonaeda kunagi sajandi alguses ka külastanud ja see oli suur elamus ning väga hariv. Aga kahjuks on ka Aavo Mägi juba vana mees, sünniaasta on tal 1937, ja kes temalt sireliaretuse teatepulga üle võtab, ei oska ma isegi aimata.

Sirelite sordivalikus toimus taasiseseisvumise järel tõeline plahvatus ja Eestisse hakkasid levida igasugu edevad Lääne-Euroopast ja Ameerikast pärit sirelisordid. Kümnekond niisugust võime leida iga endast lugupidava taimemüüja potiplatsil. Neid paljundatakse muidugi pookides. Tahaksin mõnd väärtuslikumat sorti ka tutvustada, aga las see jääb järgmiseks laupäevaks.

MÜTAGA

MÜTAGA, MÜTAGA
SAAB MÄNGIDA JA HÜPATA!
MÜTAGA SAAB JOOSTA RINGI,
JA KUI JUHTUB SEIKLUS MINGI,
SIIS VEEL ERITI ON HEA:
ÜKSI OLEMA EI PEA.

MÜTA, MINNA KAISUKARU,
SUUREPÄRASELT SAAB ARU,
MILLEKS KÕIGEKS MINNA VAJAB
TEDA LIGI TERVE AJA.

LASTESUDOKU

6					5
	3			4	
	1			6	
	2			5	
	6			3	
4					6

KAKURO

	3	10	15			3	18	
12					3			
7				6				4
		6				9		
	15				15			
4	11				6			
6				7				
			3					
3			7				3	4
			3					
	7				9			
	4				6			

TEATER EESTIS		HÄRRA KAASLANE	NUMBER	RADEFORD	EEST KORV-PALLUR, TREENER (N+ EESN)	RASKE	NÄRILINE	NAISTE-KING	AASIA RIIGI ELANIK	ANNO	METSA-VAHT	ÕIS (MURDES)	KIRGAS	EESTI LAULJA (EESN + N)	MÄÄRAMA-TUS VANU-SES	RUUMI-MEETER	VÕRGU-NÖÖR (MER.)							
LIITIMETI					VARIANT, TEISEND																			
ILUTAIM										KEERLEMA														
										TUJUKAS														
EESTI END. NÄITLEJA					SPORDI-TARVETE TOOTJA SALALIK						... KALLAS					MEGA-								
											INGLISE K EESSÕNA					POHL								
LUUMEN			NAISENIMI						SIIRAS				TUTT											
			J. SMUULI NÄIDEND						EESTI VUTIÄSS				USTAVUS											
AAR		MEREMUDA (MURDES)					EESTI END. NÄITLEJA (IN+ NIMI)								KAKSIK-VOKAAL									
		TÜLIKS JALGU					SAMUTI								SPORDI-VÕISTLUSED									
VAHETULT ENNE					LEHEKÜLG			EEST, ASEMEL (LD)				AUTOMARK					MÕISTE MATEMAA-TIKAS							
RAHVUSVAHELINE POLITSEI-ORGANISATSIOON					LEPLIK OLUDE SUHTES			...TEKK				IRIDIUM					... SUVISTE							
																								
NÄITEKS			BARBIE KAASLANE				SOOME MEHENIMI				KALA				KESKKOOL									
			NOOT				RELIGIOONI-GA SEOTU				LINNUPUU				VÄRVITU VEDELIK		TELEKANAL							
RAVIARST									SAINT			EESTI AUTO-SPORTLANE (N+ EESN)					SOOME-UGRILANE							
									POOLDAJA ITAALIAS (AJ.)			SULG					MITTE LIIGA PALAV							
EHK		NAISENIMI				MÄRGU-ANNE								MI-BEMOLL		JÄRV PÕLVA-MAAL								
		VÄIKE VAGU				UHTMAA								METS- VÕI JAHILOOM		UKSELENG	500.							
RUTEENIUM			LIHARIBA-HAUTIS					KEHV... (ANEEMIA)							TERVISEKS!									
			KALA KEHAOSA					TUULEHOOG							USA KIRJANIK									
MULLIKAS (MURDES)					KETRAMIS-MATERJAL					KERGE HÕRE UDU						EELIS, ÜLEOLEK								
					RÄNI					ISLANDI ISO-KOOD						NOOT								
SÕLTLANE				KÕHT TAE-VA POOLE							TAHTMINE, HIMU				ILMASKI		RÄNNAK							
				BAIT							AASTA				P NAABER		TEISIPÄEV							
EESTI END. NÄITLEJA (EESN + N)													VASTAMISI TANTSITAV TANTS											

8. juuni

00:10 Täna öhtul... **01:05** Grace **02:38** ERR.ee uudised **06:45** Terevisioon **09:10** Terevisioon **11:30** Meelte sagedus Amazonases **12:00** La Promesa **13:00** Segasummasuvila ratastel **13:30** Selge pilt **14:00** Kutsutud külaline. Enn Eesmaa **14:30** OP lood **14:40** Kohtumine Ingo Normetiga **15:05** 31. jaoskond **15:30** Betty diagnoosid **16:10** Lahutus Eesti moodi **16:45** Örne 13 **17:15** Ühe pere muusika **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Patrullis **20:25** Toiduteadlik **20:30** ENSV **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ukraina stuudio **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Kaks tuhat kakskümmend kuus **23:25** Öde Boniface'i mõistatused

00:20 Kong: Pealuu saar **02:25** Sandhamni mõrvad **04:20** Elamusi täis Eesti **05:10** Postimees, ee **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suvereporter+ **07:00** Silmast silma **07:30** 15 küsimust **08:00** Roaldi retked **09:00** Katie Fforde: Ookeanivaatega tuba **11:15** Täistund **12:15** Elamusi täis Eesti **13:15** 100 erilist eestlast **13:45** Naabriplika **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tütreid **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:00** Kuldvillak **19:00** Suvereporter **20:00** 15 küsimust **20:30** Täistund ekstra. Azov – surmaga silmitsi **21:30** Papsid **22:30** Kaks Kanget Kagu-Aasias **23:30** Ted

00:00 Seaduse nimel **00:55** Midsomeri mõrvad **02:50** Kilu seljakotis **03:45** Stop! **04:20** TV3 uudised **04:45** Läbi metsiku Kanada **05:30** Võimalik vaid TikTakis **06:00** Kälimehed **07:00** TV3 uudised **07:30** Võimalik vaid TikTakis **08:00** Laser **09:00** Märगतud Eestis **09:30** Märगतud Eestis **10:00** Parem kui 99: Finaal **12:00** Võimalik vaid TikTakis **12:30** Suletud uste taga **13:30** Suletud uste taga **14:30** Rosamunde Pilcher: Kogemata leitud önn **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Sotid selgeks! **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Jüri ja Gretega külast külla **21:30** Kaks kanget Tansaania **22:30** Kingsman: Kuldne ring

00:20 Kuidas sa tead? **02:15** Segased **02:25** Segased **02:42** ERR.ee uudised **07:00** Mutihärra Mutik **07:10** Loomarahva TV **07:25** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:45** Stella ja Sam **08:00** Põrsas Peppa **08:05** Karu Karla **08:10** Ella, Oscar ja Huu **08:20** Hei, Kutsa! **08:25** Ernest ja Celestine **08:40** Luka lustisõidurong **08:50** Lammas Shaun **09:00** Vigurivänt Volli **09:15** Lotte **09:20** Lindude ja loomade sõda **09:30** Nõiakivi **10:00** Rakett 69 **10:30** Teel jalgpalli MM 2026 finaalturniirile **11:00** Maailma ohtlikemad raudteed **11:50** Meeste tantsupeo eel **12:05** Meeste tantsupidu „Viiekordne“ **13:54** ERR.ee uudised **15:30** Rakett 69 **16:00** Ernest ja Celestine **16:10** Stella ja Sam **16:25** Oodo **16:30** Kõlakoguja **16:35** Ella, Oscar ja Huu **16:45** Ruudu ja Tupsu **16:50** Pips ja Popi **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Hei, turbod **17:25** Põrsas Peppa **17:30** Doktor Panda **17:35** Hiir Hops **17:45** Hiir Hops **17:55** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Beebibooss, Laulupea **18:15** Vahva rätsep **19:15** Lammas Shaun **19:20** Suvi tuli tupp. Suvelaulud Haapsalus **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Teel jalgpalli MM 2026 finaalturniirile **20:00** Kuu – värvav universumisse **20:50** Kreisiradio **21:30** Kümme kaadrit **22:15** Ronald: Lissabonist legendiks **23:20** Dinosaurius **23:45** Dinosaurius

9. juuni

00:10 Meelte sagedus Amazonases **00:35** Lahutus Eesti moodi **01:10** ENSV **01:40** Betty diagnoosid **02:20** 31. jaoskond **02:45** EÜE segu **03:10** ERR.ee uudised **06:45** Terevisioon **09:05** Terevisioon **11:30** Meelte sagedus Amazonases **12:00** La Promesa **13:00** Segasummasuvila ratastel **13:35** Tervist! **14:20** Elulugu **14:30** 2026 **15:05** 31. jaoskond **15:30** Betty diagnoosid **16:10** Lahutus Eesti moodi **16:45** Örne 13 **17:15** Puls **17:35** Puls **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Üle noatera 1991. aasta augustiputš **20:30** ENSV **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Esimene stuudio **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** 2026 **23:25** Guido Kangur. Elu ilusaim aeg **23:55** Meelte sagedus Amazonases

00:05 Kurjuse kannul **00:55** Viimane võmm **01:50** Küladetekiivid **02:40** Papsid **03:35** Kurjuse kannul **04:20** Postimees, ee **04:55** Kodu ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suvereporter **07:30** 15 küsimust **08:00** Roaldi retked **09:00** Katie Fforde: Teise naise laps **11:15** Kuuriija **12:15** Kaks Kanget Kagu-Aasias **13:15** 100 erilist eestlast **13:45** Naabriplika **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tütreid **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suvereporter **20:00** 15 küsimust **20:30** Ööküaline. Liisi Koikson **21:30** Papsid **22:30** Krimi **23:00** Kuum jälg

01:25 Uurija Inga Vilkas **02:20** Jüri ja Gretega külast külla **03:20** Läbi suve Taaviga **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Võimalik vaid TikTakis **06:00** Kälimehed **07:00** TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märगतud Eestis **09:30** Märगतud Eestis **10:00** Jüri ja Gretega külast külla **11:00** Võimalik vaid TikTakis **11:30** Aerutades Alaskale: Huvasti tsivilisatsioon, tere tulemast ellu-jäämine **12:30** Suletud uste taga **13:30** Suletud uste taga **14:30** Rosamunde Pilcher: Armunud, kihlatud, segaduses **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Sotid selgeks! **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Jüri ja Gretega külast külla **21:30** Kaks kanget Tansaania **22:30** Nähtamatu mees

00:15 Suveraamat **01:45** Üllar Jõrbergi armastus **02:20** ERR.ee uudised **07:00** Hei, turbod **07:10** Claude **07:25** Pips ja Popi **07:30** Põrsas Peppa **07:35** Doktor Panda **07:45** Hiir Hops **07:50** Hiir Hops **08:00** Oodo **08:10** Luise ja Oliver **08:20** Ruudu ja Tupsu **08:25** Ernest ja Celestine **08:35** Susapusa Okidos **08:50** Stella ja Sam **09:00** Frikadellid ja pelmeenid **09:15** Eesel, heeringas ja nõialuud **09:30** Nõiakivi **10:00** Rakett 69 **10:30** Teel jalgpalli MM 2026 finaalturniirile **11:00** Maailma ohtlikemad raudteed **11:50** Üllar Jõrbergi armastus **12:20** Kuu – värvav universumisse **13:15** Ukraina stuudio **13:42** ERR.ee uudised **15:30** Rakett 69 **16:00** Ernest ja Celestine **16:10** Stella ja Sam **16:25** Oodo **16:30** Claude **16:45** Ruudu ja Tupsu **16:50** Pips ja Popi **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Hei, turbod **17:25** Põrsas Peppa **17:30** Röövlitütar Ronja **17:55** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:15** Tom Gatesi äge maailm **18:25** Floor paneb reegliid paika **18:35** Aktuaalne kaamera **18:45** Jalgpalli Balti turniir **19:15** Teel jalgpalli MM 2026 finaalturniirile **21:40** Täheleav **22:55** Johnny Deppi pilgu läbi **23:50** Kuruse kolmnurk

10. juuni

00:25 Lahutus Eesti moodi **00:55** ENSV **01:25** Betty diagnoosid **02:10** 31. jaoskond **02:30** EÜE segu **02:58** ERR.ee uudised **06:45** Terevisioon **09:05** Terevisioon **11:30** Meelte sagedus Amazonases **12:00** La Promesa **13:00** Segasummasuvila ratastel **13:35** Tennis esajand **14:30** 2026 **15:05** 31. jaoskond **15:30** Betty diagnoosid **16:10** Lahutus Eesti moodi **16:45** Örne 13 **17:15** Puls **17:35** Puls **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Sinu uus sugulane **20:30** ENSV **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Esimene stuudio **22:05** Puls **22:30** Puls **22:55** Rock-Hotel. Kuidas läks sul see mäng **23:55** Meelte sagedus Amazonases

00:00 CSI: Vegas **00:55** Viimane võmm **01:50** Küladetekiivid **02:40** Papsid **03:30** CSI: Vegas **04:20** Krimi **04:45** Postimees, ee **04:55** Kodu ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suvereporter **07:30** 15 küsimust **08:00** Roaldi retked **09:00** Katie Fforde: Suudlus, mis äratav unest **11:15** Pöörased nullindad **12:15** Kuum jälg **13:15** 100 erilist eestlast **13:45** Naabriplika **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tütreid **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suvereporter **20:00** 15 küsimust **20:30** Elamusi täis Eesti **21:30** Papsid **22:30** Seiklus Hiinas **23:00** Naised vormis **23:55** Kunstidetekiivid

00:55 Tõsilugu: Ellujääja **01:25** Jüri ja Gretega külast külla **02:25** Kaks kanget Tansaania **03:25** Läbi suve Taaviga **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor: Liiga vana **05:30** Võimalik vaid TikTakis **06:00** Kälimehed **07:00** TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märगतud Eestis **09:30** Märगतud Eestis **10:00** Jüri ja Gretega külast külla **11:00** Võimalik vaid TikTakis **11:30** Aerutades Alaskale: Huvasti ajav Yukoni jõgi, inimvarbajook ja tulistamine **12:30** Suletud uste taga: Eksväng terroriseerib peret **13:30** Suletud uste taga **14:30** Rosamunde Pilcher: Valge tuvi saladus **16:30** Kirgedetorm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Sotid selgeks! **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Zevakin ja Valting vs Ameerika **21:30** Kaks kanget Tansaania **22:30** Eesti krimilood: Viktoria Saladus **23:30** Maksukoguja

02:18 ERR.ee uudised **07:00** Hei, turbod **07:10** Rebased ja mägrad **07:20** Pips ja Popi **07:30** Röövlitütar Ronja **07:55** Floor paneb reegliid paika **08:05** Luise ja Oliver **08:15** Claude **08:20** Tom Gatesi äge maailm **08:40** Ruudu ja Tupsu **08:45** Põrsas Peppa **08:50** Stella ja Sam **09:00** Magus molekul **09:15** Putukatesuvmängud **09:35** Nõiakivi **10:00** Rakett 69 **11:00** Maailma ohtlikemad raudteed **12:00** Riigikogu infotund **14:00** Esimene stuudio **14:25** Eesti lood **15:00** Rakett 69 **16:00** Ernest ja Celestine **16:10** Stella ja Sam **16:20** Oodo **16:30** Claude **16:40** Looduse superkangelased **16:45** Hei, Kutsa! **16:55** Röömutirts **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Mutihärra Mutik **17:25** Põrsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Ella, Oskar ja Huu. Seersant Muskel ja doktor Tomat **18:35** Tom Gatesi äge maailm **18:45** Floor paneb reegliid paika **18:55** Operatsioon Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Tallinn täis muusikat **20:00** Püha peldik **21:00** Kinoteatri MM Katarsis **21:30** MEIE BINGO! **22:15** Jana – igaveseks märgitud **23:05** Kümme kaadrit **23:50** MEIE BINGO!

11. juuni

00:25 Lahutus Eesti moodi **00:55** ENSV **01:25** Betty diagnoosid **02:10** 31. jaoskond **02:30** EÜE segu **02:59** ERR.ee uudised **06:45** Terevisioon **09:10** Terevisioon **11:30** Meelte sagedus Amazonases **12:00** La Promesa **13:00** Segasummasuvila ratastel **13:30** Selge pilt **14:00** Erika **14:50** Elu lugu **15:05** 31. jaoskond **15:25** Betty diagnoosid **16:10** Lahutus Eesti moodi **16:45** Örne 13 **17:10** Puls **17:35** Puls **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Kodukäijad **20:30** ENSV **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Jalgpalli MM

00:55 Viimane võmm **01:50** Küladetekiivid **02:40** Papsid **03:30** Täistund ekstra. Azov – surmaga silmitsi **04:20** Postimees, ee **04:55** Kodu ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suvereporter **07:30** 15 küsimust **08:00** Roaldi retked **09:00** Katie Fforde: Igavesti Mama **11:15** Südamesoov **12:15** Naised vormis **13:15** 100 erilist eestlast **13:45** Naabriplika **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tütreid **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suvereporter **20:00** 15 küsimust **20:30** Kolm naist karavanis **21:30** Papsid **22:30** Kuldn pilet **23:30** Heeringas Veenuse öäl

01:30 Kilu seljakotis Kariibidel **02:30** Zevakin ja Valting vs Ameerika **03:25** Läbi suve Taaviga **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor: Kummitused **05:30** Võimalik vaid TikTakis **06:00** Kälimehed **07:00** TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märगतud Eestis **09:30** Märगतud Eestis **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Läbi suve Taaviga **11:00** Võimalik vaid TikTakis **11:30** Aerutades Alaskale **12:30** Suletud uste taga: Ema Klammerdub poja külge **13:30** Suletud uste taga: Mängusõlt-lasest isa **14:30** Kus armastus algas **16:30** Kirgedetorm **17:30** Kättemaksukontor: Kummitused **18:30** Sotid selgeks! **19:00** TV3 uudised **20:00** Reis ümber kolme mere **20:30** Kaks kanget Argentiinas **21:30** Punane varblane

00:35 Tallinn täis muusikat **01:05** Dinosaurius **01:30** Dinosaurius **01:55** Eesti lood **02:31** ERR.ee uudised **07:00** Mutihärra Mutik **07:10** Rebased ja mägrad **07:25** Floor paneb reegliid paika **07:35** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:55** Luise ja Oliver **08:05** Claude **08:20** Tom Gatesi äge maailm **08:30** Põrsas Peppa **08:35** Röömutirts **08:40** Hei, Kutsa! **08:50** Rebased ja mägrad **09:00** Magus molekul **09:15** Lotte **09:20** Kaks lugu: Mari Kisa-kõri ja Rongisõit **09:30** Nõiakivi **10:00** Ülekanne Riigikogust **14:00** Esimene stuudio **14:29** ERR.ee uudised **15:30** Rakett 69 **16:00** Ernest ja Celestine **16:10** Luka lustisõidurong **16:25** Sam ja Julia **16:30** Claude **16:43** Oravametsa lood **16:45** Hei, Kutsa! **16:55** Lenna talu **17:00** Mutihärra Mutik **17:15** Koolitants **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Lucas **18:00** Superkangelaste kool **18:15** Swang **18:30** Kosmo **18:50** Väikeste tüdrukute väikesed asjad. Laulupea **18:55** Operatsioon Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** Tallinn täis muusikat **20:00** Okavango – unistuste jõgi **21:00** Kaks tuhat kakskümmend kuus **21:30** Küllakutse **22:00** Nulliklubi **23:50** Tallinn täis muusikat

12. juuni

00:00 Joanna Lumley Siiditee seiklus **00:50** Meelte sagedus Amazonases **01:20** Lahutus Eesti moodi **01:50** ENSV **02:20** Betty diagnoosid **03:05** 31. jaoskond **03:25** EÜE segu **03:55** ERR.ee uudised **06:45** Terevisioon **09:05** Terevisioon **11:30** Meelte sagedus Amazonases **12:00** La Promesa **13:00** Segasummasuvila ratastel **13:30** Ivo Linna. Sajandi saarlane **14:30** Tippvormi(s) **15:05** 31. jaoskond **15:30** Betty diagnoosid **16:10** Lahutus Eesti moodi **16:45** Örne 13 **17:15** Sõbrad muusikas. Sven Grünberg **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Maitserännak Eestimaa **20:05** Ridade vahel **20:30** ENSV **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Jalgpalli MM

00:00 James May: meie mees Jaapanis **01:00** Viimane võmm **01:55** Küladetekiivid **02:45** Papsid **03:40** Elamusi täis Eesti **04:30** Postimees, ee **04:55** Kodu ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suvereporter **07:30** 15 küsimust **08:00** Roaldi retked **09:00** Katie Fforde: Majake mere ääres **11:15** Vaprad ja moodsad **12:15** Kolm naist karavanis **13:15** 100 erilist eestlast **13:45** Naabriplika **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tütreid **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suvereporter **20:00** 15 küsimust **20:30** Vösavinkel **21:00** Žiguliga isamaal **21:30** Kook **22:00** Rampage: Purustajad

00:25 Kõik mängu **02:15** Kaks kanget Argentiinas **03:15** Reis ümber kolme mere **03:40** Eesti krimilood **04:50** Jalgpalli MM. Lõuna-Korea – Tšehhi **07:00** TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märगतud Eestis **09:30** Märगतud Eestis **10:00** Läbi suve Taaviga **10:30** Läbi suve Taaviga **11:00** Võimalik vaid TikTakis **11:30** Aerutades Alaskale **12:30** Suletud uste taga: Ema Klammerdub poja külge **13:30** Suletud uste taga: Mängusõlt-lasest isa **14:30** Kus armastus algas **16:30** Kirgedetorm **17:30** Kättemaksukontor: Uuestisünd **18:30** Sotid selgeks! **19:00** TV3 uudised **20:00** Me armastame Eestit **21:30** 007: Luba tappa

00:20 Kuidas sa tead? **02:21** ERR.ee uudised **07:00** Mutihärra Mutik **07:10** Loomarahva TV **07:20** Põrsas Peppa **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Claude **08:00** Sam ja Julia **08:10** Hei, Kutsa! **08:15** Oodo **08:25** Ernest ja Celestine **08:35** Ernest ja Celestine **08:50** Luka lustisõidurong **09:00** Vahva rätsep **09:10** Rakett 69 **09:20** Tallinn täis muusikat **11:00** Maailma ohtlikemad raudteed **11:55** MEIE BINGO! **12:40** Püha peldik **13:37** ERR.ee uudised **15:30** Rakett 69 **16:00** Ernest ja Celestine **16:10**

1905. aasta revolutsioon Läänemaal

14. osa

ALEKSANDER LOORING

Seega olid mõisadepõletajate salgad jõudnud juba Läänemaa piirile. Velise mehed aga ei jäänud ootama linlasi, vaid tegid ise põletamisega algust. Velisel oli asutatud ümbruskonna meestest kohalik sõjavägi – kaitseliit, kes käinud ka harjutusi tegemas. Üks selline kaitseliidu salk läkski 14. detsembril kella 9 ajal õhtul parun T. Pilar von Pilchaule kuuluvasse Valgu mõisa ja süütas selle põlema – see oli esimene tuleohvriks langenud mõisahoone Läänemaal.

15. detsembril jõudis Velisele Harjumaalt kümne meheline linlastest koosnev mõisadepõletajate salk; nende seas olid ka mõned Veliselt pärinevad mehed. Linlaste ilmumine oli nagu õli tulle valamine; linlastega liitusid kohe mitmekümnepealised meestehulgad, et sõita välja mõisu põletama. Üks suurem salk sõitis Veliselt Märjamaa kihelkonda, teine Vigala suunas. Ettetulevaist mõisust võeti hõbuseid, ja teel liitus põletajatega ikka ja ikka uusi salku. Salakadel olid ka omad juhid, kuid

ei valitsenud kindlat korda ega polnud mingit plaanikindlust.

Peale eespoolnimetatud Valgu mõisa süüdati mässajate salkade poolt Läänemaal põlema ja põlesid maha järgmiste mõisade harrastemajad: 15. detsembril 1) parun Maydellile kuuluv Velise, 2) Eduard von Luederi Mõisamaa, 3) parun Ernst Stackelbergi Kasti, 4) parun Aleksander Buxhoevdeni Haimre, 5) Max Drögemülleri Vana-Märjamaa, 6) Evald v. Wetter-Rosenthali Orgita, 7) Helene v. Wistinghauseni Sõtk. Teisel põletamispäeval, 15. detsembril, põletati 7 harrastemaja, ja 16. detsembril järgmised: 1) Georg v. Rennenkampffi Pæküla, 2) Aleksander Buxhoevdeni Sulu karjamõis, kus suudeti aga hiljem tööliste poolt tuli kustutada, 3) krahvinna Marie Siversi Tolli, 4) parun Maydelli Teenuse mõisa tiibhoone, 5) parun Uexkülli Vana-Vigala, 6) Georg von Rennenkampffi Mõraste (Murraste), 7) von Lilienfeldi Jädivere, 8) von Mohrenschildi Luiste (sama omaniku Loodna harrastemaja jäeti sellepärast põletamata, et seal asus kool). 17. detsembril, viimasel põletamispäe-

val, süüdati järgmised harrastemajad: 1) Ernst von Wetter-Rosenthali Sipa, 2) Hermann von Mohrenschildi Sooniste, 3) krahv Leo Buxhoevdeni Koluvere loss ja 4) parun Otto Budbergi Võhma-Vanamõisa loss. Kokku 20.

Enamik harrastemajade põletati maha kogu seesoleva sisseeaduga; vähe ainult veeti kraami välja. Üldiselt hindasid mõisnikud oma kahju 800 000 rublale; Koluvere krahv üksi hindas oma kahju 250 000 rubla suuruseks. Peale mõisade harrastemajade lõhuti kõik viinavabrikud ja lasti reservuaarides seisev viin maha, purustati ka Kullamaa ja Päärdu monopoli-kauplused. Ühtlasi põletasid mässuliste salgad Velisel 15. detsembri õhtul kell 8 ja Vigalas 16. detsembri õhtul vallavalitsuste arhiivid ja kõik vallaraamatud.

● **Peale mõisade harrastemajade lõhuti kõik viinavabrikud ja lasti reservuaarides seisev viin maha, purustati ka Kullamaa ja Päärdu monopoli-kauplused.**

Põletamine oli toimunud palavikulise kiirusega. Läänemaal töötasid kolm suuremat põletajate salka. Neist hargnes hiljem ka väiksemaid. Veliselt väljunud üks Vigala, teine Märjamaa suunas; kolmas koosnes peamiselt Kullamaa meestest. Meeste arv sal-kades polnud kuigi kindel – neid tuli juurde ja kadus teel ning jäi mõisusse maha.

Lõhkumine ja põletamine sündis pea kõikjal samal viisil: algul lõhuti losside ukse, aknaid, mööblit, otsiti relvi; olles nii natuke aega purustanud, pisteti hoonele tuli otsa. Enamikul põletajail olid kaasas relvad, kas jahipüssid või revolvriv.

Mõni salk olnud võrdlemisi väike, kuid mõisades ei julgetud astuda vastu, sest ei teatud, kui palju võib tulla eelsalgale järele. Nii põletas parun Budbergi Võhma-Vanamõisa lossi väga väike salk. Sõidetud Vana-Vigala mõisast välja kaunis rohkearvulise meestesalgaga, kuid mehi jäanud teel ikka vähemaks ja vähemaks ning lõpuks hakatud luge-ma üle mehi ja leitud, et kokku on ainult 16 meest, nende seas 4 linlast.

Võhma-Vanamõisast, kuhu jõuti 17. detsembril kell 4 öösi, leiti parajasti noorparun O. Budberg õuelt 3 mehega. Parunilt võeti ära kuulipistuss ning revolver ja ta vangistati. Loss pisteti põlema. Meestesalk sõitis peale lossi süütamist vangistatud paruniga ära. Teel aga märgati, et loss polegi põlema läinud, – siis sõitnud osa salgast tagasi ja süüdanud uuesti; esimene tuli olnud teenijate poolt kustutatud, nüüd aga põles loss maani maha. Noorparun Budbergi aga veeti vangina kaasas, hoiti teda kinni nii Vigala kui ka Velise vallamajas ja mitmes saunas. Edasiküüditamise ajal lasti teda joosta küll ree järele ja aisa kõrval. Söögiks visati talle ette kartulikoori ja mõnel pool heinu. Olnud noormehi, kes armastanud paruniga teha tükke, mis ei kannata trükimusta.

Mõisade põletamise laine oli läinud ka üle Läänemaa piiri Pärnumaale. Üks salk oli leidnud vastupanu Kõimas ning pidanud sealt tulema tagasi. Pärnumaal põletati maha läänlaste poolt Kaelase mõisahoone. Kaelase harrastemaja põletamine sündis väga omapäraselt. Järgneb

SUDOKUD

		3	1		7	8		
8				3				6
4								1
			2		5			
3		6	8		1	4		7
			4		3			
2								8
7				1				5
		1	6		2	9		

				8				
		7				9		
3	2		9		6		5	4
	1	2				4	8	
			8		4			
	7	4				3	9	
1	6		2		9		4	3
		3				2		
				4				

KUHU MINNA

● **KINO**
Haapsalu kultuurikeskuses:
7. juunil kl 18 „Billie Eilish – Hit me hard and soft: (Live on 3D)”

● **ITAALIA VEINIPIDU**
HAAPSALUS
6. juunil kl 12 veinikonkurss Karja tänaval, pilet 25.- Piletikeskuses.

● **TEATER**
Haapsalu kultuurikeskuses:
7. juunil kl 19 Daniel Veinbergi stand-up „Kangem kraam”, piletid 23/20.90 Piletikeskuses.

17. juunil kell 19 Haapsalu raudteejaamas improteatri Impeerium etendus „Laval koos Reigo Tamme-ga ehk koomiliste sketšide õhtu”. Piletid Piletikeskuses.

● **KONTSERT**
Haapsalu kultuurikeskuses:
6. juunil kl 15 kontsert „Loodu laul loojale”. C. Kreegi nim Haapsalu muusikakooli orkester, Soome-Eesti noorteorkester, dirigent Lehari Kaustel. Pilet 10.-

Haapsalu toomkirikus:
Reedel, 12. juunil kl 19 suupilli-kontsert. Sooduspiletid internetis kuni 10.06, kohapeal 20.-

● **MUUSEUMID**
Haapsalu linnuse muuseum
E–P kl 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus
E–P kl 11–18. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda
K–P kl 11–18. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum
K–P kl 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum
(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula):
K–P kl 11–17. www.salm.ee.

Rõude muuseum
R–L 12–16, muul ajal ette teatades roudemuuseum@gmail.com või tel 5683 1203, Maie.

Rannarootsi muuseum
(Sadama 32, Haapsalu)
T–L kl 10–18; P ja E kl 10–16.

Lihula muuseum
on avatud T–L 10–17. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Lihula Tapamaja galerii
(Tallinna mnt 7, Lihula):
Kaja Kubja patsulapilises tehnikas kootud vaipade näitus juuni lõpuni.

● **NÄITUSED**
Lasteraamatukogus
(Wiedemanni 11):
rahvusvaheline illustratsiooninäitus „Maagiline mets”.

Haapsalu kultuurikeskuses ja linnagaleriis (Posti 3):
Haapsalu graafilise disaini festivali 2026 näitused „Isikupära/Individuality” teemal muutused ja „Läbilõige Itaalia tänapäeva kultuuriplakatist” 28. juunini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2):
majagaleriis: kunstikooli 43. lennu lõputööde näitus 21. juunini,
hoovigaleriis: kunstikooli I–IV kursuse õpilastööde näitus 21. juunini,
keldrigaleriis: Triinu Jürves, Kaarel Kütas, Villem Jahu – „Allpool aega” 12. juulini.
Kolmapäeval, 10. juunil viibib galeriis kunstnik Triinu Jürves, kes tutvustab näitust ja teoste taga olevaid lugusid ning külastajad saavad osaleda tema teosest lähtuvas mängulises tegevuses, mis sobib nii suurtele kui ka väikestele.
Galeriid avatud K–P 12–18. Tasuta.
Kunstikooli linnusepoolsel nurgal: linna lasteaedade vabaõhu-näitus – vanalinna lasteaedade Päikesejänku maja 7. juunini. Avatud 24/7.

Lihula muuseumis
(Lihula mõis, Linnuse tee 1):
„Lihulas sündinud loodusteadlane Wilhelm Konstantin Frommhold Petersen” püsiekspositsioon. T–L kell 10–17.

Ants Laikmaa muuseumis
(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula vald):
Pusa näitus „Üks kilo apelsine” 26. juunini. K–P 11–17. www.salm.ee.

Vormsi talumuuseum
(Sviby, Vormsi):
püsiekspositsioon „Vormsirootslaste lugu ja eluolu 20. sajandi alguse talus”.
Näitus „Tuulte tõmmatud rist – Vormsi õigeusu kiriku lugu” hooaja lõpuni 31. augustil.
Kuni 30.06 avatud K–P kl 11–17.

1.–31.07 avatud E–P kl 11–17.
1.–30.08 avatud K–P kl 11–17.

Iloni Imedemaa
Ilon Wiklandi illustratsioonide näitus „Röövlitütar Ronja maailmad”. Näitus „Kogu vaates. Ilon Wiklandi kollektsioon 20 aastat Haapsalus”.

Haapsalu raekoda:
„Murtud karkude linn. Haapsalu kuurort 200”.

Raudtee- ja sidemuuseum:
näitused Eesti raudtee ning telefoni, raadio ja telerite ajaloost.

Haapsalu linnus:
„Pool sajandit arheoloogiat Lääne-Eestis”.

● **RAAMATUKOGUD**
Keskraamatukogu (Posti 3) ja **lasteosakond** (Wiedemanni 11)
T–R 10–18, L 10–15, **laenutus-punkt** (Kastani 7) suletud kuni 31.08. 9. juunil SULETUD.

Uuemõisa raamatukogu
(Ehitajate tee 3, Uuemõisa)
T, N 10.30–13.30, 14–18.30, L 10–15. 9. juunil SULETUD.

Asuküla raamatukogu
(Mägari küla):
T, K 10–18; N 10–16; R 9–15. Kuu 2. ja 4. laupäev 9–15. 9. juunil SULETUD.

Ridala raamatukogu
(Kooli 1, Panga küla) E–K 10–18, N 14–19, R 10–14. 8.–13.06 SULETUD.

Lääne Elu	PABERLEHT	PABER+DIGI	DIGILEHT	DIGILEHE PÄEVAPILET
1 kuu	14	18	9	1,60
3 kuud	40	50	21	
6 kuud	75	95	39	☎ 473 7111
12 kuud	137	174	76	✉ le@le.ee
E-arve	12	15	8	

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Auto-raadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Martnas tegutsev OÜ müüb jätkuvalt kodulähedast värsket sealiha. Info: Tiit Seiton, tel 5648 4834.

PUIT

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kask ja kuiv puu alates 65.-, transport 3–9 ruumi. Tel 505 5203.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrist küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohale toomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Turba- ja puitbrikett, pelletid, kivisüsi, klotsid, kaminapuud. Kojuvedu tasuta. 506 8501.

Kui talveks küttepuid vaja, võta ühendust 503 1300.

TEENUS

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail: info@developingehitus.ee.

Teostame majade, abihoonete ja aedade ehitusi, tänavakivide paigaldust, võtmed kätte lahendused. Dekkan.ehitus@gmail.com. Tel 5632 7955.

Sügava kurbusega teatame, et on lahkunud meie kallis abikaasa, isa, vanaisa ja vanavanaisa

KARL KOMMER
18.7.1936–2.6.2026.

Ärasaatmine toimub teisipäeval, 9. juunil Rídala kirikus.

Leinavad omaksed

Kallis Galina. Südamlik kaastunne Sulle abikaasa

KARL KOMMERI
kaotuse puhul.

Endised kolleegid Haapsalu 1. keskkoolist ja Haapsalu gümnaasiumist

Mälestame vana head sõpra

KARL KOMMERIT.
Avaldame kaastunnet omastele

Inga ja Valdur

Perekond Sakson mälestab

KARL KOMMERIT.

Tunneme kaasa omastele.

Hauaääraste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Puurkaevude ja maaküttekäevude puurimine ning projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bitumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus ja üldehitustööd nii sees kui ka väljas. Saabtehtud OÜ, 5454 0423.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Rakkekaevude puhastamine, süvendamine, remont ja rõngaste vahetamine. Kaevumajade ehitus ja käsipumpade remont. Tel 557 4792.

Majade ja katuste värvimine. Tel 5822 9433.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E–P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Katuste, fassaadide pesu ja värvimistööd. Katuste renoveerimine/paigaldus. Paigaldame katseredeleid ja vihmaveerenne. Töökogemust 16 aastat. kpekatuspesu.ee, tel 5638 8994.

TÖÖPAKKUMINE

Tene Kaubandus pakub tööd TÕSTUKIJUHILE. Tootmise töökust ja töökohtade teenindamine tõstukiga. Puitmaterjali laadimine, transport ja ladustamine, rekakoor-mate laadimine. Sobival kandidaadil on tõstukiga töötamise kogemus, meeskonnatöö valmidus ja tahtmine töötada tempokas tootmises. Kirjuta töösoovist: toomas@tene.ee.

Põllumajandusettevõtte pakub tööd traktoristile. Indreku Talu OÜ, tel 551 3314.

Vormsi käsitöö selts avaldab sügavat kaastunnet Kristina Rajandole oma kalli

isa
kaotuse puhul.

Siiras kaastunne Kristina Rajandole armsa

isa
kaotuse puhul.

Vormsi Püha Olavi kogudus

Mälestame rõõmsameelset ja krapsakat naabrinaist

NIINA SELGA
ja avaldame kaastunnet lähedastele.

Sirje, Peeter, Karin, Ain ja Tiiu

Avaldame kaastunnet klassivend Tanelile ema

PILLE SAULEPI
kaotuse puhul.

Taebla KK 11. lend klassijuhatajaga

Vaikselt kustus elutuli, põlema jäi küünlaleek...

Resa OÜ pakub tööd ehitustöölisele.

Ülesanded: üldehitustööd, sh müüritööd, armeerimistööd, soojustuse paigaldamine, kipsitööd, puitkarkasside ehitus, fassaaditööd, avatäidete paigaldus jne.

Eeldame kandidaadilt varasemat töökogemust ehitusvaldkonnas, kohusetundlikkust, täpsust ja oskust teha kvaliteetset tööd. Ka suks tuleb B-kategooria juhiluba ja jooniste lugemise oskus.

Omalt poolt pakume aastaringset tööd, ettevõtte tööriistu, tööriideid ja vajalikke töövahendeid.

Töö toimub ettevõtte objektidel vastavalt tööde asukohale.

Töölle asumise võimalus kohe. Töötasu kokkuleppel vastavalt oskustele ja kogemusele.

Huvi korral helista 5666 0149 või kirjuta resa@resa.ee.

Pakutakse tööd Niibi rabas pätsurba ladujale. Tasu tükitöö alusel. Transpordi võimalus. Infot saab telefonil 506 0303.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABI-KESKUSEST

Psühholoogiline nõustamine
515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) - 5671 4273

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) - 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või asukoht kokkuleppel nõustajaga, sh Kastani 7, Haapsalu. Täpsem teave laanemaakriisiabikeskus. weebly.com/

Teie kuulutuste info võiks olla siin!

Saatke info aadressile **le@le.ee.**

TALLINNA KREMATORIUM

PAKUME KÕIKI MATUSETEENUSEID
HAUA-, URNI- JA TUHASTAMISMATUSED
MATUSE VORMISTAMISE VÕIMALUS INTERNETIS
KORRALDAME MATUSEID ÜLE EESTI
ÖÖPÄEVARINGNE TRANSPORT
KAKS KABELIT

www.krematorium.ee
telefon 623 8808 (24h)
Pärnamäe tee 36
Tallinn

TEATED

Tööstuse tn 2 kinnistu detailplaneeringu kehtestamine

Lääne-Nigula vallavalitsuse 26.05.2026 korraldusega nr 2-3/26-243 kehtestati Taebla alavikis asuva Tööstuse tn 2 kinnistu detailplaneering. Planeeringuala hõlmab Tööstuse tn 2 kinnistut (kinnisasi nr 2613332; katastritunnus 44101:001:2471, pindala 3499 m², tootmismaa). Juurdepääs planeeringualale on planeeritud riigiteelt Tööstuse tänava kaudu. Planeering näeb ette Tööstuse tn 2 kinnistule uue kauplusehoone ehitusõiguse ja hoonestustingimused. Krundil olemasolevad laohoone ja maapealsed rajatised kuuluvad lammutamisele. Lammutustööde käigus saadud maa-

kivid võetakse osaliselt taaskasutusse planeeringuala piires kujunduselementidena (võlvknaga maakivimüüri fragment) ja paigaldatakse ka Taebla mõisa ajalugu tutvustav infostend. Hoone tehnovõrkudega lahendamine nähakse ette ühisvee- ja -kanalisatsioonivõrgust ning elektriliitumine olemasolevast liitumispunktist. Soojavarustus lahendatakse lokaalküttega. Detailplaneeringu lahendus on kooskõlas valla üldplaneeringuga. Detailplaneeringu kehtestamisega muutub kehtetuks Tööstuse tn 2 krundil kehtiv osa varasemast Taebla tööstusala detailplaneeringust.

Muusa detailplaneeringu kehtestamine

Lääne-Nigula vallavalitsuse 26.05.2026 korraldusega nr 2-3/26-244 kehtestati Einbi külas / Enbys Muusa detailplaneering. Planeeringuala hõlmab Suur-Muusa kinnistut (kinnisasi nr 2555532; katastritunnus 52001:005:1522, maatulundusmaa) ja Väike-Muusa kinnistut (kinnisasi nr 227532, katastritunnus 52001:005:1231, maatulundusmaa). Planeeringuala pindala kokku 14,22 ha. Juurdepääs planeeringualale on planeeritud mööda Säasemetsa teed. Planeering näeb ette Väike-Muusa katastriüksusele 90% elamumaa + 10% ärimaa sihtotstarbe ning kaks hoonestusala, millest ühele on planeeritud üks eluhoone ja kuni 2 abihoonet ning teisele puhkeküla (teenindushoone ja kuni 15 majutushoonet). Suur-Muusa katastriüksusele on planeeritud 80% ärimaa + 20% elamumaa sihtotstarve ning hoonestusala, kuhu on lubatud ehitada üks hoone ehitisealuse pinnaga kuni 400 m². Hoonete veega varustamine

Ristmiku kinnistu detailplaneeringu algatamine

Lääne-Nigula vallavalitsuse 26.05.2026 korraldusega nr 2-3/26-242 algatati Ristmiku kinnistu detailplaneeringu koostamine Linnamäe külas. Planeeringuala on Ristmiku katastriüksus (kinnisasja korteriomandid nr 1158332-1158632; katastritunnus 44101:001:1885; pindala 5684 m²; elamumaa). Detailplaneeringu eesmärk on hoonestatud katastriüksuse jagamine kaheks ning hoonestamata katastriüksusele kauplusehoone ehitusõiguse ja hoonestustingimuste määramine. Detailplaneeringu üles-

andeks on katastriüksuse jagamine kaheks ja uuele katastriüksusele kauplusehoone ehitusõiguse ja hoonestustingimuste määramine; kommunikatsioonilahenduste, liikluskorralduse põhimõtete, servituutide ja keskkonnatingimuste määramine. Detailplaneering koostatakse vastavuses Lääne-Nigula valla üldplaneeringuga. Keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustust ei ole. Algatatud detailplaneeringu materjalid on leitavad: https://www.laenenigula.ee/detailplaneeringud#algatatud.

Kas nägite või kuulsite midagi huvitavat?

Saatke vihje veebis **www.le.ee** või meiliaadressil **info@le.ee.**

Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal. Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.

Aitame koos!

Tel 5355 4330

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba 20 aastat.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB
EE621010220047448013.

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal. Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole E592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis **www.abikassa.ee.**

E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

BÜROO AVATUD E–R 10–15 KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor), 5846 1111
www.hingeviiul.ee
info@hingeviiul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: **hingeviiul@gmail.com / 58 503 340**

Matsallu sattus raisakotkas

Linnuvaatleja Tarvo Valker nägi kolmapäeval Matsalu lahe lõunakaldal Keemu linnutorni lähisel rannaniidul Eestis haruldast raisakotkast. Valker ütles, et märkas raisakotkast, kui oli Salmi rannaniidul haudelindude loendust teemas. „Tundus kahtlaselt suur ja õnnestus binoklisse saada,” ütles Valker. Fotoaparaati tal kaasas ei olnud ja sulelisest tegi ta pilti mobiiliga, et nähtut tõendada.

Raisakotkast on Läänemaal varem nähtud neli-viis korda ja meile satub ta haruldase eksikülalisena. Valker nägi teda viimati 2015. aastal Haeskas, kuhu lind mitmeks nädalaks paigale jäi. Eestis on raisakotkast nähtud 14–15 korda, mõnikord on lind raipesööjana jäänud rajakaamerasse metsaloomade söödaplatsil. „Iga paari-kolme aasta tagant ta kellelegi ikka ette jääb,” märkis Valker.

Üks suuremaid röövlindude raisakotkas on suurem kui merikotkas ja teda eristab sulgedeta pea ja kael. Raisakotka tiibade siruulatus on kuni kolm meetrit. Raisakotkaste suurim populatsioon elab Hispaanias. Euroopas pesitseb neid veidi alla 2000 paari.

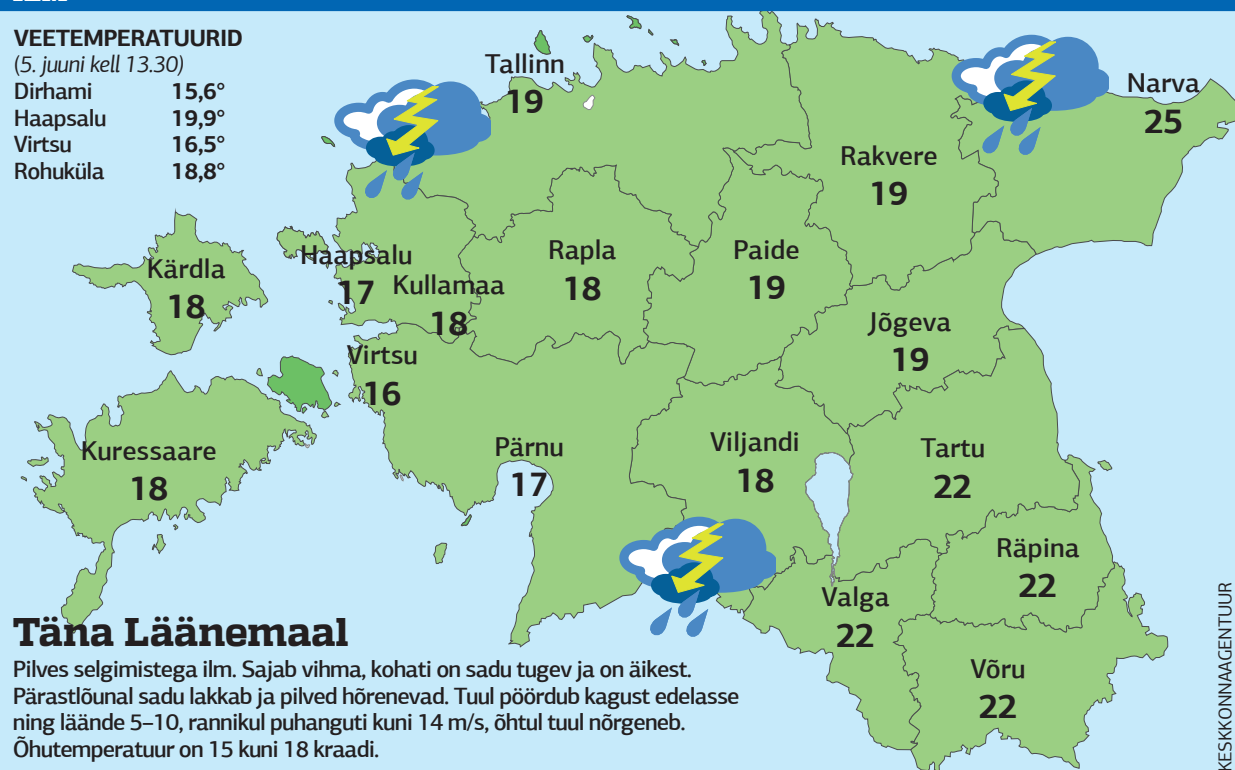
KAIE ILVES

GEA KUMPEL / TALLINNA LOOMAEAD

ILM

VEETEMPERatuurid
(5. juuni kell 13.30)
Dirhami 15,6°
Haapsalu 19,9°
Virtsu 16,5°
Rohuküla 18,8°

Täna Läänemaal

Pilves selgimistega ilm. Sajab vihma, kohati on sadu tugev ja on äikeid. Pärastlõunal sadu lakkab ja pilved hõrenevad. Tuul pöörduv kagust edelasse ning läände 5–10, rannikul puhanguti kuni 14 m/s, öhtul tuul nõrgeneb. Õhutemperatuur on 15 kuni 18 kraadi.

Pühapäev

lõuna- ja edelatuul
2–7 m/s

öö päev

9°...22°

Esmaspäev

ida-, põhjatuul
1–5 m/s

9°...23°

Teisipäev

muutlik tuul
1–5 m/s

10°...24°

Kolmapäev

muutlik tuul
2–6 (10) m/s

9°...20°

KESKKONNAGENTUUR

VAATA KA
WWW.LE.EE

PUUSTEMEES

Soojustame hooned puustevillaga üle kogu Eesti

5044041
info@puustemees.ee
puustemees.ee

Vajad uut vihmaveerenni või katuselt lumetõkked puudu?

- Katuseredelik
- Lumetõkked
- Vihmaveerennide paigaldus
- Käiguteed ja platvormid

+372 527 1059
info@vihmaveerennid.ee
www.vihmaveerennid.ee

PROPUR SOOJUSTUS

Läänemaal

56241810
info@propur.ee

Professionaalne PUR vahuga soojustamine

mediplus

Ravisukcade mõõtmine ja müük

Lai tootevalik kohapeal

LÄÄNEMAA HAIGLA
Kabinet 107

13. mai
10. juuni

Broneeri aeg telefonil: 580 480 22
või info@mediplus.ee

OSTAME KULDA, HÕBEDAT, MEREVAIKU, ANTIKESEMEID

JAGA SEDA SÕNUMIT OMA SÕPRADEGA JA SAAD OSTMA TULLES €10 BOONUST. KUI MÜÜGISUMMA EI OLE VÄIKSEM KUI 100 € ÄRA JÄTA SEDA VÕIMALUST KASUTAMATA!

Münt Nikolai II 10 rubla, 900 €

Münt 300-aastane juubel, 100 €

Ovaalsed merevaigust helmed, 1 (tk) 1700 €, alates 100 g

Pressitud merevaik, hind kokkuleppel

1 tükk – 1599 €

Ehted kalliskivide ja poolväärikividega, hind kokkuleppel

Kellad, hind kokkuleppel

OOTAME TEID HAAPSALUS

18. JUUNI, 11:00-16:00
KONGO HOTELL, KALDA TÄNAV 19, HAAPSALU

PUHAS KULD PROOV - 999 GRAMMI HIND 120 €

Puurkaevud
Maaküte
Veesüsteemid
Biopuhastid
Septikud
Mahutid

KONTAKT
www.PUURVESI.ee
Info@puurvesi.ee
+372 5566 2032
+372 5569 4310

Kinnisvarajutud tassi kohvi ja koogiga!

Tule küsi kinnisvaraalt nõu, räägime, mis kinnisvaraturul toimub!

Helista või kirjuta mulle ja lepime aja kokku! Kohv ja kook on minu poolt!

KARJAKINNISVARA

Annely Sermat
+372 513 5163
annely@karjak.ee

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluaäred, lepikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Jälgige Lääne Elu ka Facebookis!

Juba üle 11 000 jälgijat!